

Comic-Con Prague 2020 (ještě jednou)

O možnosti uspořádání velkého „západního“ conu se v českém fandomu mluvilo už hezkou řádku let. Zhruba stejně dlouho se dokola omílaly tytéž argumenty, proč to nejde. Letos se konečně karta obrátila a světlo světa spatřil první Comic-Con Prague. A jaký byl?

Nenapadá mě lepší výraz než „multikulturní“. Návštěvníci tvořili zajímavou směsici ostřílených fanů a zvědavých civilistů, kteří slovo „con“ doposud znali jen ze seriálu Teorie velkého třesku. Atmosféra byla přátelská, sály praskaly ve švech a fotografie fanoušků s cosplayery nebraly konce. Na některé se dokonce stály fronty. :)

Comic-Con se konal v prostorách O2 universa v pražské Libni. Toto zbrusu nové kongresové centrum sousedící z jedné strany s O2 arenou a z druhé strany s nákupní galerií Harfa je pro podobné události jako stvořené. Na rozdíl od různých škol a obstarožních kulturních domů totiž disponuje profesionálním vybavením potřebným pro akce tohoto druhu – od sálů vybavených obřím plátnem, kvalitním ozvučením a fungující vzduchotechnikou až po velkokapacitní toalety a šatny. Zároveň ale přináší také určitá negativa. Ochranka u vchodu neúnavně lustruje všechny příchozí a nejenže si dovnitř neproneseš kalašnikov nebo motorovou pilu, ale nepustí vás ani s lahvičkou vody. Trnovou korunu pak tomuto systému nasazuje místní předražené občerstvení s obřímí frontami na pivo.

Omezení vlastního jídla a pití bylo předmětem asi největšího množství stížností od návštěvníků a na stupnici remcání fanů dalece předčilo další organizační nedostatky (vesměs drobné a omluvitelné conovou premiérou). Stejně jako mnozí jiní jsem tento problém řešila návštěvou sousedící Harfy, kde se kostýmovaní účastníci ve frontě na hranolky starali o zpestření víkendového nákupního programu Pražanů.

Na con jsem dorazila v sobotu dopoledne a po krátkém souboji s ochrankou a nefunkční čtečkou vstupenek jsem se ocitla v obrovské vstupní hale napěchované návštěvníky. Lidé byli všude, proudili ze všech směrů a zase mizeli do nekonečného labyrintu místností, chodeb a schodišť rozlehlého O2 universa. Hned první úkol – najít šatnu – byl srovnatelný s poutí k Hoře Osudu, znamenal totiž protlačit se halou plnou obchůdků, najít eskalátory do nižšího patra, tam se protlačit halou plnou jiných obchůdků, najít tu správnou boční chodbu a tam ~~hledit Prsten do sepek~~ zaplatit padesát korun za kabát.

I když jsem se postupem času poměrně dobře zorientovala, celý den byl ve znamení objevování nových a nových zákoutí conu. To se takhle v jednom z pater procpete úzkou chodbičkou, zahnete za dva rohy a tam na vás baíne kolosální počítačová herna i s přednáškovým sálem.

Největším lákadlem Comic-Conu byl samozřejmě program probíhající na čtyřech hlavních „stagích“ a v desítkách menších místností. Zahrnoval nejen klasický fanovský obsah podobný třeba Festivalu Fantazie, ale také hojně navštěvované besedy s hosty. Mezi těmi nechyběli naši i zahraniční herci, spisovatelé, komiksoví tvůrci, ale i další méně známé tváře z různých oborů. Výborná byla například beseda s filmovým producentem Shaunem O'Banionem nebo s maskérem Nickem Dudmanem.

Na vystoupení hlavních hvězd se pak i největší sál s kapacitou tisíc míst zaplnil do posledního centimetru, a kdo zával, neměl šanci se přes hradbu stojících diváků prodrat dovnitř. Dotazy obecně při besedách probíhaly přes online systém, což bylo velmi chytré řešení a osvědčilo se daleko lépe než mikrofon propůjčený do publika. ➡

Největší senzaci tvořil pravděpodobně čtyřlístek hlavních hostů: herci Ron Perlman, Brandon Routh, pokračování na str. 6

OBSAH

Comic-Con Prague 2020 (ještě jednou)	1	Tajnosti Pádu Gondolinu	20
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Odešel otec nesmrtných	22
Hvězdný bulvár	3	Na obzoru je OZOP	23
Galská vesnička osiřela	7	Jde to i jinak	24
Pol'ský Asterix	8	Časem s vědou – duben	26
Fantastický oceán Stanisława Lema	9	O velkých činech vědy a techniky	26
Anketa Sardenu za rok 2019	11	Kontinent s cizím názvem	27
Slovenská literárna fantastika 2019	12	Třeštění letitého popularizátora 96	27
Divomor: Síly, jež v sobě objevila	17	Magazin Ž #40	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Když jsem neprozřetelně slíbil, že další číslo bude okolo Velikonoc, netušil jsem, že budou tak brzy, takže Interkom číslo 333 je sice v termínu hotový, ale kdy se k vám přes tiskárnu a poštu dostane, opravdu nevím. Proto také nijak nepropaguji akci LINKA 451 ANEB ZACHRAŇTE KNÍŽKY! Ta má skončit už za deset dní, ale podívejte se na www.startovac.cz/projekty/linka-451-aneb-zachran-te-knizky, zda nebyla prodloužena nebo nepokračuje nějak jinak. Já jsem dlouho pátral, jak v těchto těžkých časech pomoci nakladatelství Planeta9, ale nenašel jsem jejich e-shop, asi jej ani nemají, ale Linka 451 mi umožnila objednat si jejich knihy.

Zatímco minulé číslo IK vznikalo na počátku epidemie, toto je již poznamenáno všemi doprovodnými jevy a opatřeními. Pravidelnou reportáž ještě zachránila Mara, která se vrací k Comic-Conu Prague, ale o čem bude příští, věru netuším, možná do té doby někdo uspořádá SkypeCon.

V době, kdy se k vám dostane toto číslo, to bude asi měsíc od úmrtí Alberta Uderzo 24. března. Jemu a jeho Asterixovi jsou věnovány hned tři naše články. Pokus o sémiotickou interpretaci románu Solaris Manfreda Geiera pro vás přeložil a poznámkami opatřil Ondřej Šefčík. Původní slovenskou produkci fantastických žánrů v roce 2019 vám představí Ena, číslo zakončuje mé letmé představení nového vydání magazínu Ž.

Zdeněk Rampas

Předplatné i doplatné

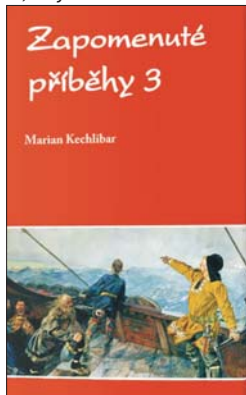
A když jsme u té celonárodní solidarity, zkontrolujte si, zda máte předplaceno, nespěchám na to, ale pro pořádek. Předplatné činí **300 Kč** a zaplatit lze u Fio banky. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod). **ZR**

Nové knihy

I v současné bídě knihy stále vycházejí, i když jak jsem vyrozuměl, ta od Hosta spíše omylem tiskárny. Mariana Kechlibara zbytečně představovat, tak zde anotace té druhé: *Svět je nesmiřitelně rozdělený. Královenství nemá dědičku. Inyské říši už přes tisíc let vládne berethnetská dynastie. Královna Sabran musí povít dědičku, aby svou zemi zachránila před zkázou. Stále si však ne zvolila druha a ke dveřím její ložnice se plíží hrdlořezové. Ead Duryanová je u dvora jednou z mála cizinek. Vypracovala se na pozici dvorní dámy, ve skutečnosti ovšem zůstává věrná utajenému společenství Rudých panen. Nespouští oči z královny Sabran a pomocí magie ji tajně chrání. Na opačné straně temného moře se Tané celý život cvičí v bojovém umění, aby se mohla stát dračí jezdkyní. Okolnosti ji však doženou k rozhodnutí, které*

ohrozí celou její budoucnost. Západ a Východ tvrdošíjně odmítají spolupracovat, ale síly zla procitají z tisíciletého spánku...

Nějak si nemohu vzpomenout na žádné další zde nepoužité fantasy klišé, ale třeba to je opravdový klenot, dejte mi vědět, až to někdo přečtete. **ZR**

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 4/2020 (333)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Wojta Běhounek, Roman „BeeSee“
Bílek, Monika Slíva Dvořáková,
Ena, Ivo Fencí, Miloš Ferko,
Tereza Dědinová, Petra Diestlerová,
Jiří Grunt, František Houdek,
Honza Křeček, Ondřej Neff, Richard
Podaný, Zdeněk Rampas, Ondřej
Šefčík, Kateřina „Mara“ Vávrová

Fotografie

Mara a Morten

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt,
Jan Haberle, Pavel Kavánek

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 13. 4. 2020

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze
© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Kdo řekl, že jeden člověk nemůže změnit svět, nikdy neměl k svačině nedovařeného netopyra.

Teď jsem počítal, o kolik peněz jsem přišel za všechna ta zrušená vystoupení, a zjistil jsem, že jsem na tom vydělal okolo dvaceti tisíc.

Suchre

Pověsil jsem na zeď velkou mapu světa, dal manželce šipku a řekl, že kam se strefí, tam pojedeme po pandemii na dovolenou. – Tak holt strávíme čtrnáct dní za ledničkou. **Madieta**

Všimli jste si, že koronavirus napadá jen muže a ženy a ostatních 62 pohlaví si vůbec nevšímá?

Ministr Hamáček řekl: „Bude to nyní znamenat, že lidé budou chodit do práce a z práce domů, a cestou si mohou nakoupit.“ – Celej život žiju v karanténě a ani o tom nevím.

V těchto těžkých dnech musíme dávat velký pozor. Jehovisti vědí, že jsme všichni doma!

◆ ◆ ◆

● **2. března** mě vzbudil řidič, že zítra doveze z tiskárny knihy, někdy méně (i té vstřícnosti) bývá více.

Sargo a RIP si stěžují na nějakou chřípku po návštěvě sobotního vyhlášení ankety Sardenu.

Sleduju Mladého Sheldona, je to něco jiného, ale roztomile to doplňuje detaily z TBBT, třeba už vím, proč si neváží geologie.

● **3. března** z tiskárny dorazila kniha Jiřího Olšanského s numerickým názvem *100-1000-10000* a pak se u nás zastavil redakční spolupracovník Franta Houdek, dopíše další vědu, takže únorové číslo bude dvojčíslo.

● **5. března** se opět scházíme v loveckém salonku Na Břežance. Z minulých dvanácti jsme se rozrostli na šestnáct, ale to je obávám se maximální kapacita zařízení.

Přišel i Michal Marčíšovský a náš pravěký spolupracovník Jarek Kopeček. Michal byl před časem v Austrálii, ale pro mizernou akustiku jsme ho moc neslyšeli, a když se počet žvanilů zmenšil a bylo si rozumět, zase jsme už museli prchat do Ružyně.

Domluvil jsem se s Michalem, že až bude startovat další družice, na které spolupracuje, bude v ní i první elektronický Interkom, to je panečku cloud. Ne nějaké uložště u Babiše.

● **6. března** zariskují a zajdu do Celetné na Výstavu k 70. rokům založení československé koreanistiky.

Jarda Olša, který samozřejmě nepřišel, pozval Filipa Škábu (jak by řekl Richard Podaný, paleofana ještě ze SF klubu Spectra). Filip pracuje v HHM (dříve Hyundai Merchant Marine) a několik let pracovně v Koreji pobýval, tak jsem se s ním zakecal. Filip byl na Comic-Conu Prague, přednášel tam o komik-

sech, které překládal, a mně přišlo zajímavé jeho srovnání účastníků třeba s CrweConem v Crossu. Podle Filipa by většině přítomných přišlo pod úroveň jít na akci se vstupem zdarma, teprve vstupenka za dva tisíce jim signalizovala, že dostanou kvalitu, která odpovídá jejich statusu a sebehodnocení. Myslím, že jeho postřeh docela odpovídá naší reportáži na straně 1. Ještě jsem na výstavě zahlédl Františku Vrbenskou, ani jsem neměl čas s ní promluvit.

● **7. března** slaví Jiřina a Gilhad 5. výročí svatby (a pětadvacet let společného žití), takže se vydávám *Ke čtyřem Bernardýnům*. Bude tam Dáreček, takže se Interkom objeví i v Plzni.

Když jsem celý zmrzlý dorazil do oblíbené Jiřiny restaurace a předal dárek k výročí, ujal se mě Gilhadův syn Jéňa, který fungoval jako manažer slavnosti a hned mě obdařil visačkou. Pak mi nalil talíř vynikajícího boršče, který mi vrátil tělesnou teplotu na běžnou úroveň, já se potom přidal k Pagimu a Dárečkovi, kteří začali výborným gulášem. Následně jsem ochutnal lososí tatarák, kuřecí řízek s těstovinovým salátem, pak šopský salát také s něčím dobrým, a na závěr už poněkud nečitelný štrůdl původně ve tvaru číslice 25. Popovídal jsem s Jarkou

Vzpomínka na lepší časy a Jiřinu oslavu

a Honzou Pavlíky, Janou Libichovou, Honzou Kovanicem, Stáňou „Rimsak“ Lálovou, a po letech jsem viděl Jarku Novákovou, která přijela z Brna. Já na zpáteční cestě jako obvykle nasedl do špatného busu, který sice jel na Jižní Město, ale trvalo mu to přes půl hodiny a dorazil k němu z JIHU.

● **8. března** máme MDŽ, pražské a velký houf zahraničních feministek si pod heslem *Místo karafiátů konec patriarchátu*

zdatně předávají virus, doufám, že tam nic nechytí Honza Macháček (s vlastnoručním transparentem PRYČ S HRANICEMI! PRYČ S ERDOGANEM! SEM S ISTANBULSKOU ÚMLUVOU!)

● **9. března** hrací pondělí, už před šestou dorazil Honza Vaněk, jr., aby za stálého klení (ta funkce je opravdu uživatelsky nepřívětivá) sloučil na Legii.info dva výskyty povídky *Paměť Jardy Veise*. Když se podařilo, tak jsme přišli na to, že jde vlastně o povídku *Budete si přát? zahuhňala centrální automatická servírka*. I tu se nakonec podařilo sjednotit do jedné položky.

Pak dorazil Filip s Bí a poslední to našla i Hanka. Pověčeřeli jsme, pokecali a zahráli dvakrát „Známe Česko“. Poprvé vyhrál Filip, podruhé Honza. Některé kartičky/otázky už byly starší, dotazy na sportovce z roku 2010 ukázaly, že všechna sláva polní tráva.

● **10. března** měl v Brně začít cyklus promítání klasických SF filmů, díky spolupráci s Kosmasem jsme zařídili malou prodejnu SF knih, Vilém Dojiva vyrobil na akci plakáty a bannery, a teď můžeme jen doufat, že se snad vynaložená práce použije někdy po prázdninách.

● **12. března** se v Epoše scházím s Pepou Pecinovským. Probí-

ráme postup práce na knize *Mirzova víze*, na Mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy už určitě nebude a není ani jisté, že vůbec nějaký veletrh bude.

● **11. března** si pro svou novou knihu *100-1000-10000* přijel od Brna Jirka Olšanský. Chtěl se projít po muzeích a tak, ale všude coronacaranténa a navíc prší, tak napsal knihy do batohu a vydal se zase domů. Odpovědně posílám do tiskárny dvojčíslo Interkomu únor-březen.

● **12. března** se dovídáme, že restaurace budou otevřeny jen do 20.00. Sejdeme se vůbec Na Brežance?

● **13. března** se zavírají i knihkupectví... černý pátek scifistů i ostatních čtenářů.

● **14. března** se náš problém vyřešil úplnou uzavěrou hospod a restaurací. A knihkupectví, takže ani pondělní RUR nebude.

● **15. března** Evropská komise uděluje výjimku italským výrobům parmezánu, nemusí do odvolání k jeho výrobě slévat mléko z večerního a ranního dojení. Situace bude opravdu vážná.

● **16. března** Situace se rapidně zhoršuje. Lidé jsou nuceni mýt si ruce, vařit si doma a bavit se se svými dětmi. Pokud to takhle půjde dál, mohlo by dokonce dojít i na čtení knih!

Sleduji seriál Malý Sheldon, doba pokročila, v každém dílu se ukazuje, že jsou různé druhy inteligence a že Sheldono dvojče Missy má té sociální mnohem více než on. A protože to nestačí, objeví se stejně stará holčička, která je nejen chytrější než Sheldon, ale má i pronikavou sociální inteligenci a dovede si užívat běžné dětské radosti.

Že se tím zabije vtip původního TBBT, nevadí, důležité je vychovávat a bořit patriarchát.

Dokončuji elegantní důkaz věty o nesoudelnosti, teď je na jedinou vidět, jak to bylo lehké a jak je můj výsledek vlastně nepodstatný, ale možná vás příště potrápím matematickým okénkem.

● **17. března** Jsem sám, kdo vidí podobnost mezi tisíci žen u šicích strojů a lodníky v kocábkách u Dunkirské pláže?

● **18. března** mám narozeniny, prozíravě jsem nechal mobil v nabíječce, takže jsem mohl poděkovat sms gratulantům až odpoledne, jako první mi psal Standa Otava, naštěstí už má po srdeční operaci, tak doufám, že dodržíme důkladnou karanténu. Cestou do nákupny jsem zjistil, že sousedé slaví mé narozeniny velkolepým maškarním karnevaelem. A to nejen v naší ulici, ale jak jsme se blížili k místnímu krmelci Billa, tím více jsme jich potkávali.

Richard Klíčník se vydává na cestu z pohodové Indie do hororového coronacontinentu Europa. Stará pořekadka se inovuje: Indii a Libni zdaleka se vyhní – to mě rozsekalo.

● **19. května** je zpátky, ale vědět nedal, ach tyhle lidi, co si myslí, že (je) každý sleduje FB.

Roman Bureš na stránkách www.facebook.com/Conias.knihovna/videos/3821929034513781/ rozebírá, co by změnil na *Projektu Kronos* po zážitku skutečné epidemie. Knihu jsem před ča-

sem po prolístování odložil, ale možná jí dám ještě šanci (když bude karanténa dost dlouhá).

● **20. března** vyšlo po kratším zpoždění dvojčíslo Interkomu únor-březen.

V Německu necelého čtvrt roku poté, kdy se Tom Buhrow, intendant veřejnoprávní televize ARD, musel omluvit za „satirické“ video dětského sboru s názvem *Moje babička je staré ekologické prase*, zašly stanice ARD a ZDF ještě dál. Autor a herec Christian Brandes (38) natočil klip, kde dětem vysvětluje, jak je to s pandemií koronaviru. „Říkám koronaviru ano, planeta se jeho prostřednictvím sama ozdravuje. Je pozoruhodné, jak je virus spravedlivý. Vymete staré, ale mladí lidé infekci bez námahy přežijí.“ Ale to

už bylo dost i pro ochočené Němce a na chatu se vyrojily pobouřené komentáře. „V čele televizí, které si platíme, stejně jako mezi politickými špičkami převažují duševně nemocní a pokřivení lidé,“ napsala jedna uživatelka. „Jejich Gretě se nesmí zkřivit ani vlasek na hlavě, aniž byste riskovali obvinění z nacismu. Jak ale nazvat ty, kteří za koncesionářské poplatky hlásají, že naše prarodiče si nevezme čert, ale virus, a že je to tak prima?“ dotázal se další. (Že by je všechny platil Putin? :-)

COVID-19

Před

Po

● **22. března** dopoledne mi z Jalny hodili Interkom domů, další den, kdy nevytáhnou paty. A večer oznámili prvního mrtvého.

● **23. března** je v TV film *Constantine*, ten mi vždycky připomene Tatracon, kde jsem ho v Banské Bystrici viděl poprvé, a samozřejmě i Mia Butoru.

● **24. března** sháním pro svůj článek povídku, ve které redaktor vyhazuje na konci devatenáctého století autora (věrně) popisujícího rok 1950, se slovy: Vždyť už dnes žijí lidé, kteří v těch letech budou řídit společnost, jak by se mohli tak rychle přizpůsobit tolika změnám? Honza Vaněk mě navedl na správnou cestu a Franta Hlouš mi ji i poslal.

● **25. března** obvyklé středeční aktivity v důsledku částečného zákazu vycházení (karantény) odpadly, poslouchám na ČRo Plus filosofa a spisovatele Václava Němce o tom, jak nás pandemie přivádí k možnosti zamyslet se nad současným socio-

-ekonomickým modelem společnosti, kdy je vše podřízeno výkonu a produktivitě... a přemýšlím, kolik by společnost, jakou on by si představoval a přál, dokázala uživit (tj. platit jejich místa v nějaké instituci) lidí jako je on. Mám dojem, že většina lidí jeho kvalifikace by pásala obecní dobytek a v mezičase by hladověla. Říkám tomu Chomského paradox: *Kapitalismus je jediný systém, ve kterém se užívá jeho nenávislnou kritikou.*

● **28. března** – po nákupu v Lidlu jsem se zamiloval, jmenuje se Rolka Tatranská.

● **29. března** s Richardem Klíčníkem telefonicky probíráme jeho cestovatelská dobrodružství, budoucnost knižního trhu a životní strategie v době pokoro-navirové.

● **30. března** nám Ondřej Šefčík posílá svůj článek, najdete jej na straně 9.

● **31. března** si telefonujeme s Filipem Gotfridem, kritizují jejich stránky Seqoy.cz, kde na nejdůležitějším místě bliká jakási informace o novinkách DC univerza, ale jak teď fungují, jsem nikde nenašel. Filip mě nasměrovat a měl pravdu, že jsem se špatně díval, v pravém dolním rohu monitoru je malým písmem článku **NE/FUNGOVÁNÍ PŘI KARANTÉNĚ**

Teď už místo informací o chlapících, co nosí slipy přes tepálky, najdete opravdu velký a nepřehlédnutelný vzkaz

LAW, já+Ž 40 a Petr Krejzek

Dopoledne zavola L. A. Wdowiak, že mi s Petrem Krejzkiem dovezou Živel, věnovaný SF, raketám a kosmonautice. Už bylo na čase, ale prý je vyprodaný a chystají dotisk.

A pak mi z dalekého Slovenska brnknu Martin Macásek, chce použít systém hodnocení ČKČ pro nějakou podnikovou soutěž.

Bronzová socha maršála Koněva byla z parku na Praze 6 přesunuta do Muzea paměti 20. století. „Neměl roušku,“ komentoval to starosta Prahy 6 Ondřej Kolář.

● **4. dubna** si píšou s Joannou Czaplińskou o polském zdravotnictví a seriálu Učitel.

● **5. dubna** Jirka Grunt uvolnil další recenzi, nevím, zda se vejde do tohoto čísla, ale jinou najdete na straně 17 a na *Liščí gambit* se můžete těšit v květnovém čísle.

● **6. dubna** mi zavola Vladan Rámiš, že nějáci jeho kolegové, fanoušci Honzy Hlávky, chtějí sponzorovat dokončení jeho pentologie.

● **7. dubna** dopoledne poslouchám v pořadu *Jak to vidí* Pavla Kosatíka, připomenul i svou scifistickou minulost.

Odpoledne kolem půl páté (domluveno na třetí) dorazili Petr Krejzek a LAW, donesli mi autorák magazínu Ž 40, kde mám dva články. Prohlédnu si ho za pár dní, teď jsem ho dal do karantény. Otevřeli jsme lahev červeného a probírali další číslo věnované extrémům...

● **8. dubna** si ministr zdravotnictví pochvaluje, že se podařilo uchránit naše zdravotnictví, připomnělo mi to Churchillovu strategii, když přesvědčil Hitlera a Göringa, aby se místo bombardování polních letišť vyčerpalí útoky na Londýn. Jen mi tam chybělo upozornění, že naše dobrá situace je podmíněna dalším dodržováním všech opatření.

● **9. dubna** dočetl jsem *Dívku, která se třpytila* od Lauren Beukesové (nedoporučuji) a začal číst Čapkův *Krakatit*, musím se podívat, zda jej napsal předtím, než začal současně chodit s Olgou Scheinpflugovou a Věrou Hružovou, nebo jsou to naopak beletrizované zkušenosti...

Zdeněk Rampas

ČASY JSOU ZLÉ, ALE MY STÁLE FUNGUJEME!

• **otevírací doba:** obchod je pro nákupy uzavřen, nicméně mezi dvěma **vydává OBJEDNANÉ A ZAPLACENÉ** zboží ve všední dny v čase **10.00 - 16.00 hod.;** v sobotu, neděli a ve státní svátky je zavěšeno.

• zásilky přes poštu a zásilkovnu stále fungují

• až do odvolání je zastaven výkup do antikvariátů!

• v případě změny budeme informace aktualizovat zde i na našem facebooku

Děkujeme za pochopení a přeje Vám pevné nervy a ještě pevnější zdraví.

● **1. dubna** ponorka, někteří už uvažují o ilegálním večírku, právnička Edera navrhuje on line večírek, nezávisle na ní to druhý den napadlo i Editu Dufkovou...

PPL dopravila *Zapomenuté příběhy 3* od Mariana Kechlibara, původně jsem je měl objednané poštu, ale pak jsem to raději změnil. Mám trochu výčitky svědomí vůči čtenářům IK ze z Plzně, ke kterým se minulé číslo ještě nedostalo.

Monika Slíva ze Sardenu přidává jako pomoc nakladatelům bannery s odkazem na jejich stránky.

● **2. dubna** kontrolují, které SFK jsou aktuálně přihlášeny do klubové konference, aby mohl Pagí odvolat dubnovou Jarní poradu klubů v Březové. Richardu Klíčníkovi končí karanténa po návratu z Indie.

Odpoledne mě rafla klíště, **jaro je tady.**

● **3. dubna** zprovoznil Pavel Mikuláščík stránky ČS Fandomu. Padly ještě před virem. Daniela Kovářová napsala povídku o koronaviru, možná jednou vznikne o tomhle čase celá antologie.

John Rhys-Davies a komiksový scénárista Brian Azzarello. Kromě nich jsme mohli vidět například Dannyho John-Julese, Caspera Van Diena, Predraga Bjelace, Davida Nykla a hezkou řádku dalších.

Z hlavních hostů jsem si nenechala ujít pořad s Johnem Rhys-Daviesem, který předvedl senzační one man show, při které nejen zavzpomínal na natáčení Pána prstenů a Indiana Jonese, ale ukázal se i jako člověk s velkým přehledem a zájmem o historii. Když se rozzlobil, hromoval jako Gimli, poskakoval po jevišti a válel se po zemi. Moderátor nestíhal a diváci brečeli smíchy.

Se všemi hosty pak bylo možné se za patřičný poplatek vyfotografovat nebo si dojit pro jejich autogram. Tyto aktivity patří na zahraničních conech mezi největší lákadla, některé cony jsou dokonce postavené čistě na podepisování a fotografování herců a jiných hostů. U nás, pravděpodobně také pro značnou finanční náročnost, není o nákup fotek a podpisů tak masový zájem jako například v USA. Zdá se ale, že tomu čeští fanoušci začínají přicházet na chuť a mnozí rádi vysolí pár stovek či tisícovek za zvěčněné setkání se svým idolem.

Kromě programu v sálech se dalo na conu zabavit i mnoha dalšími způsoby. Velkou plochu, opět po vzoru zahraničních conů, zabíraly krámky s merchandisingem, v dalším patře se zase prodávaly umělecké a jiné rukodělně vyráběné předměty.

Na místě bylo i několik výstav: fantastické Star Wars modely, sochy superhrdinů v životní velikosti, možnost vyfotit se na

opravdovém trůnu ze Hry o trůny... Mě osobně nejvíc nadchla replika KITTa ze seriálu Knight Rider.

Kromě toho byly na programu různé turnaje v počítačových i deskových hrách, cosplay soutěž, divadelní vystoupení, koncert nebo třeba multimediální show. Co ale chybělo s přibývajícími hodinami stále víc a víc, byla nějaká forma odpočinkové zóny, na menších conech obvykle zastoupená barem. Vzhledem k množství návštěvníků by tato měla mít v ideálním případě rozměry plochy v O2 areně.

V devět hodin večer, kdy probíhaly poslední body programu, se najednou celé O2 universum vyprázdnilo a kdo nebyl v některém ze sálů, odešel domů. Inu, zapomněla jsem, že tohle není „komunitní“ con, kde se lidé druží až do pozdních nočních hodin a nadávají, když jim ve dvě ráno zavrou bar. Po chvíli bloumání po liduprázdných a najednou poněkud nevlídných chodbách se naše skupinka sebrala také a odjela pokračovat v družbě do jedné z pražských hospod.

Co říci závěrem? Comic-Con lze jen těžko srovnávat s cony, na které jsme u nás zvyklí. Jedná se o zcela jiný žánr, přirovnatelný spíše k jakémusi fantastickému veletrhu. Ke cti organizátorů budiž řečeno, že se jim do určité míry podařilo skloubit konzumní podstatu amerických conů s tradicí a atmosférou conů domácích. V době, kdy být geekem je už prakticky mainstream, je Comic-Con ideální příležitostí, jak přiblížit fanouškovskou komunitu širší veřejnosti.

První Comic-Con Prague rozhodně neudělal ostudu svým zahraničním bratříčkům a nezbyvá než doufat, že se z něj stane příjemná únorová tradice. Svě místo u nás bezesporu má.

Kateřina "Mara" Vávrová

Odposlechnuto

Pracovat z domu. Vycházet jen v nezbytně nutných případech. Venku se vyhýbat kontaktu s lidmi. Já na tuhle krizi vlastně trénuju celý život.

Tomáš Herlík

První oběti koronaviru v ČR se stala úctenkovka. A přitom mohli udělat jako hlavní cenu roušku.

SpecZ E2E4.

Vakcína proti koronaviru je skoro hotová, vědcům zbývá jen dodělat, aby způsobovala autismus.

Ten virus to fakt nemá jednoduché, v klidu si ve stanovenou dobu v obchodech zákeřně čeká na důchodce a Babiš mu už čtyřikrát změnil sídlo.

Rusko poslalo do Itálie na pomoc armádní lékaře a virology. Zůstat by mohli až 40 let.

SpecZ

HARANTÉNA – nucený pobyt dětí doma po uzavření škol kvůli koronaviru.

Ohledně koronaviru nepropadejte skepsi, buďte pozitivní!

Ta panika prvních dní byla strašná. Ale příští rok se tomu zasmějeme. Samozřejmě že ne všichni.

Soldik

Galská vesnička osiřela

Albert Uderzo, 25. dubna 1927 – 24. března 2020

S některými lidmi nám odchází kousek dětství. A s některými odejde kousek dětství miliónům lidí naráz. Obojí určitě platí pro francouzského kreslíře Alberta Uderza, otce dvou nesmrtelných, rázovitých Galů, Asterixe a Obelixe.

Pro mnoho lidí včetně mě navíc Asterix byl nebo je vstupní branou do světa „devátého umění“, komiksu; vstupní branou, která je přátelská, k popukání srandovní a duchaplná, svým způsobem oprskle neuctívá, ale zároveň nesmírně vkusná a zásadová. Stará francouzská vydání z druhé poloviny šedesátých let, která se k nám dostala přes železnou oponu a ze kterých mi jako malému chlapečkovi matka místo čtení pohádek rovnou překládala, patří mezi ty nejočtenější a nejoddranější knížky, jaké doma mám, což možná nevypadá jako pochvala, ale rozhodně je.

Uderzo, barvoslepý výtvarník (na jeho vadu se přišlo, když mu jako žáku z chudých poměrů ředitel školy daroval barevné pastelky), který nikdy neviděl vlastní dílo ve správných barvách, byl synem italských přistěhovalců. Jméno, původně italsky Alberto, podobně jako dětský hrdina Obecné školy zdědil po o dva roky dříve narozeném bratru, který však zemřel jako maličký. Bretaň, do které zasadil svoje opus magnum, poznal jako chlapec tak dobře proto, že za války se tam uchýlil jeho starší bratr, aby unikl nuceným pracím, a on jel s ním.

Kdykoli se mluví o Asterixovi, přichází na přetřes především jeho skvělý humor, komika situační i slovní, ale nikdy nebyla a nikdy už ani nebude lepší příležitost povědět si, jak vynikající je i výtvarně (část kritiky Uderzovi vyčítala, že je „příliš disneyovský“ a ne dost francouzský, jako by taková kritéria nebyla bezvýznamná ve srovnání s tím, jak dobře děláme to, co děláme, ať už tím nebo oním způsobem). Jak jsou slovní hříčky a vtipy elegantně doprovázeny vizuálními „špilci“; jak je autor dobrý nejen v hlavních komiksových disciplínách, v postavách, karikatuře a sekvenčnosti, ale jak výtečný je vlastně i krajinář; jak báječná je v jeho komiksech architektura a vizuální historické reálie. Kolik je v jeho komiksech úžasně legračních karikatur známých osobností té doby, od Beatles přes Jacquese Chiraka až po Jeana Maraise či Lina Venturu. Ostatně ocenit ho musíme i jako scenáristu, vždyť po předčasné smrti původního scenáristy série René Goscinnyho v roce 1977 psal Uderzo další příběhy sám, aniž by tím utrpěla kvalita.

Dnes, jedenašedesát let po vydání prvního příběhu, se můžeme rozhlédnout a počítat: celosvětově se prodalo asi 380 miliónů výtisků alb a Asterix byl přeložen do neuvěřitelných 111 jazyků (včetně latiny). Od skromného šestitisícového ná-

kladu prvního alba z roku 1961 se série propracovala až ke dvou či třímilionovým nákladům novějších alb, včetně těch, která už převzali jiní autoři. Nemluvě o tematickém zábavním parku Parc Astérix a o závažných úspěších animovaných filmových adaptací.

Samotná prodejní a ekonomická čísla, jakkoli impozantní, nám však ani zdaleka nepovědí, jak obrovský vliv měl Asterix na celou komiksovou branži, kolik lidí si získal jako čtenáře a kolik jich inspiroval k vlastní tvorbě – a nakolik napomohl k lepšímu společenskému uznání komiksu jako uměleckého média (Uderzo byl mimochodem nositelem řádu Čestné legie).

V roce 2007 vyšlo jako dárek k osmdesátinám a jako pocta Albertu Uderzovi album *Asterix a jeho přátelé*, které vytvořilo 34 předních autorů komiksu (a mimochodem byl mezi nimi výtečný François Boucq, jehož skvělé komiksy právě překládám).

Albert Uderzo zažil i těžké, bolestné časy. René Goscinny zemřel, když mu bylo padesát, a on chtěl Asterixe zanechat, i když album *Asterix u Belgů* bylo rozpracované. Nakonec zármutek přemohl, dal na úpěnlivá přání fanoušků a udělal sám ještě devět dalších alb, než sérii předal mladším. Zažil trpké, ubíjející právní spory a tahanice s nakladatelstvím, s dcerou Goscinnyho, ba i s vlastní dcerou. Se všemi se nakonec rozumně usmířil. A včas věnoval francouzské Národní knihovně část svých výtvarných originálů, aby se nemohly stát předmětem spekulací a byly k dispozici pro výstavy.

V noci na 24. března 2020 Albert Uderzo zemřel ve spánku na selhání srdce. Galská vesnička, která se nikdy nepodrobila římskému uchvatiteli, osiřela. O dlouhém životě, který dal vzniknout velkému dílu, by se toho vždycky dalo říci mnohem, mnohem víc, než řeknete. Ale někdy je lépe říci i méně; třeba to, že i když Albert Uderzo odešel, Asterix s Obelixem a další jeho nesmrtelné postavičky tu s námi budou pořád. Pořád budou se zemitým humorem a zdravým rozumem statečně čelit těžkým protivenstvím světa i vlastním nedostatečností – a my si z nich můžeme jen vzít příklad.

Richard Podaný, Šestajovice, 24. března 2020 / Deník N

Odposlechnuto

Včera večer jsem si lehl na zem, že si zacvičím. Vzbudil jsem se před chvílí...

Už jsou to tři měsíce, co jsem se přihlásil do fitka, a nevidím žádné výsledky. Zítra se tam zajdu zeptat osobně.

Pol'ský Asterix alebo pojednanie na počesť plagiátu

Biskupin je osada nachádzajúca sa v Hniezdenskej jazernej oblasti vo Veľkopoľsku. Neďaleko od Poznane, kolísky poľskej štátnosti, a samozrejme Hnezdna, strediska Boleslavom Chrabrým pradávo založenej arcidiecézy. V meste sa nachádza katedrála s relikviárom Vojtecha, obľúbeného českopoľského svätca. Teda áno, multikulti zmätok. Česi tvrdia, že schránka v kostole je prázdna, lebo kosti uzmul – presnejšie ulúpil – knieža Břetislav počas nájazdu roku 1039. Poliáci veria, že tam dačo je, no dnu sa z hygienicko-estetických dôvodov a príčin nedívajú. Tak či onak, stavba sa nachádza na kopčeku, vstup do nej zatarasený povestnými Hniezdenskými vrátami, na ktorých sa v dvoch vertikálnych pásoch nachádza vyobrazenie legendy o živote svätého Vojtecha – ergo jeden z najstarších európskych komiksov (bronзовý). Je to veľmi akčný príbeh, ktorý obsahuje napríklad pasáž o poprave svätca nariadením na kôl – nie upálením, potom by veru nebolo o čo sa medzinárodne naráhovať.

Ďalší drasťák sa odohral v neďalekej Gonsawe na zjazde kniežat, keď zúčastnení podnikali očistu v parnom kúpeli, vdrúzili sa dnu ozbrojenci a vrhli sa na Leška Bieleho. Neváhal, zdrhol von, vyhupol sa na koňa, cválal (samozrejme nahý), prenasledovatelia za ním, prekrali ho kopijou. Na pamiatku udalosti vztýčili Poliáci pomník v dedinke Marcinkovo pod dubom. To je však ozaj bokom, centrom oblasti je Gonsava, do ktorej z ďalšieho oblastného centra Żnina pomedzi jazerá premáva úzkokolejná železnica. Osada Biskupin sa nachádza v 2/3 cesty, bližšie k Gonsave. Dnešná, moderná zástavba sa rozprestiera (teda stojí tam asi 8 domov okolo jednej ulice) severne do Biskupinského jazera, niekdajšie hradisko lužickej kultúry zasa nájdete na južnom brehu, zrekonštruované, celé z brván a kolov, na ktoré by ste mohli naštopať celé légie Vojtechov. Objekt je súčasťou archeologického parku, vládik stojí medzi pokladňou a vstupnou bránou. Dnu sa nachádza celá kopa historicko-archeologických zaujímavostí (napr. neolitická, osada, slovanská veska, hotel, žlté slivky, prístavisko pre lode premávajúce jazerom a pod.), stručný popis, ktorých zaberie 150 strán turistického sprievodcu. Priaznivci starej histórie tu usporadúvajú niekoľkokrát ročne festivaly. Zhruba v strede parku sa nachádza budova múzea so stálou expozíciou približujúcou priebeh osídlenia lokality. V menšej miestnosti stavby sa priebežne vyskytujú výstavy príležitostné. Konkrétne počas mojej návštevy expozícia venovaná komixovému seriálu Kajko a Kokoš. Ústrední protagonisti sú slovanskí veľmoži- náčelníci, pohlavári, verní druhovia a pomocníci staršinu Mierolúba, šéfa jedného z ranostredovekých hradísk. Spoločenstvo by si žilo vcelku harmónicky, nebyť temer ustavičných útokov jedného mocichtivého veliteľa ozbrojenej družiny Hegemóna. Maník a jeho partia majú samozrejme čosi na spôsob rímskej výzbroje a výstroje. Okrem toho v príbehoch dôležitú úlohu zohráva vcelku fešná baba Jaga a jej manžel, Skáloramä, silák s hodne miernym IQ. Autor Janusz Christa (1934-2008) celkovo v rokoch 1972- 1992 napísal a nakreslil 14 zošitov príbehu. Vychádzali sprvoti na stránkach periodika Večerník pobrežia v So-

potech a Gdansku, neskôr v časopise Svet mladých s celopoľskou distribúciou. Niekoľko do zošitov zhrnutých príbehov vyšlo aj v kašubčine a sliezštine. Po Christovej smrti sa v rokoch 2016-2019 vyrojilo 9 ďalších pokračovaní.

Kajko je malý, útlý, premýšľavý, dôvtipný, Kokoš veľký, tučný, hromotík. Neprestajne sa napcháva – po desiatej netrpezlivo sleduje presýpacie hodiny, aby vedel, kedy je čas na jedenie.

Ani Kajko ani Kokoš v rámci dodržiavania bezpečnostných pravidiel nemajú fúzy. Drobný Kajko preto pôsobí chlapčensky, vyzerá skôr ako indiánik. To je však omyl, pôvodne bol skautom, členom veslárskeho oddielu, volal sa Kajtek, všetko vždy vedel rozumne a správne spraviť- ibaže musel dávať pozor na nemotorného tučka Koka. Seriál tvoril Janusz Christa pre spomenutý Večerník pobrežia (periodikum vychádzalo 6x týždenne) v rokoch 1958-1972. Člení sa do 20 tematických, dejovo uzavretých celkov. Názvy sú dostatočne transparentné. Na stope pitekanropa, V krajine rozprávok, Stopami Bieleho Vlka, Na mori, Stratený poklad, Šialený ostrov, Čierny rytier atď. Dĺžka rôzna, v priemere od 80 do 300 novinových pokračovaní. Séria vyvrcholila gigantickým opusom pod názvom Kajtek a Koko vo vesmíre, ktorý vychádza v rokoch 1968-1972, celkovo v 1270 pokračovaniach, ide doposiaľ o najrozsiahlejší poľský komiks s uzavretou dejovou líniou. Jasneže sciifčko. No autor potom už asi príliš mnoho nápadov nemal, nuž prehodil výhybku. Kajko a Kokoš sú dávnymi predkami spomenutej dvojice.

Okrem nich Janusz Christa skúšal v päťdesiatych rokoch na začiatku kariéry šťastie a odolnosť komiksovej múzy niekoľkými dvojicami nezbedných chlapcov. Tak vznikli sympatickí chuligáni Gucek a Roch, ale aj, čuduj sa svete, niekedy okolo roku 1955 Kajtek a Majtek (pôvodne Kuku a Ryku). Majtek znamená po poľsky aj námorník, meno Kajtek zasa môžeme odvodiť od slova kajak – tj. čln. Autor bol členom veslárskeho oddielu. V Sopotech, vychýrenom prímorskom letovisku, žil ale až od roku 1946. Dvanásťročný prisťahovalec predtým s mamou absolvoval pobyt v sovietskom zajateckom tábore. Jeho starší bratia totiž partizánčili – lenže ehm na „nesprávnej strane“ – v Litve sa zapojili do odboja proti sovietskej nadvláde. Christovci pôvodne žili vo Vilniuse, ktorý bol do roku 1945 do odsunu/ sťahovania sa Poliakov z juhovýchodu Litvy, západu Bieloruska a Ukrajiny, území, ktoré v medzivojnovom období patrili Poľsku., po druhej svetovej vojne však na základe medzinárodných dohôd pripadli Sovietskemu zväzu) v podstate poľským mestom. V Sopotech po príchode nemali problém nájsť si miesto, bolo tam – ak nepočítame ruiny – pomerne prázdno, zo Zopotten totiž práve zdrhlo niekoľko desaťtisíc Nemcov.

V dôsledku spomenutých okolností Janusz absolvoval matritnú skúšku nadvakrát – najprv čiastkovú s učňovkarmi a až po odstupe niekoľkých rokov úplnú. Väčšinu aktívneho života strávil pohrúžený v komikse, takže sa vcelku šťastne vyhol socialistickej fabrike.

Cink.

Miloš Ferko

Fantastický oceán Stanisława Lema

Pokus o sémiotickou interpretaci románu Solaris

Manfreda Geiera

(průřez článkem a poznámky na jeho okraj)

V časopise *Science Fiction Studies* vyšel v roce 1992 anglický překlad původně německojazyčného článku Manfreda Geiera věnovaný sémiotické interpretaci románu *Solaris* jednoho z nejvlivnějších žánrových autorů, totiž Stanisława Lema. Článek byl přeložen do angličtiny Edith Welliverovou, originál vyšel již v roce 1979 v Geierově knize *Kultur-historische Sprachanalysen*. Originální text i jeho překlad jsou tedy již značně letité, nicméně zajímavé i pro dnešního čtenáře, už protože k Lemovi je potřeba se vracet vlastně pořád.

Na Manfredu Geierovi je zajímavé, že se narodil v roce 1943 v tehdy převážně německojazyčné a rozhodně velkoněmecké Opavě, sémantice a lingvistice se akademicky věnoval do roku 1987, kdy překvapivě opustil vědeckou kariéru (z pozice mimořádného profesora) a vrhl se na dráhu nezávislého vědce a publicisty, s bibliografií čítající několik desítek monografií. Zde pročitáný článek je z jeho první knihy, tedy z relativního počátku kariéry, nicméně právě tímto souborem studií se habilitoval, můžeme je tedy chápat jako jeho mistrovské dílo. Nyní tedy vzhůru k samotnému textu a Geierovým myšlenkám:

Pozn.: Pokud píší *Solaris*, míním tím román, pokud *Solaris*, je míněna planeta z románu. Při pročitání Geierova článku jsem si znovu *Solaris* přečetl, nicméně jsem nebyl schopen z časových důvodů použít citace přímo z textu románu (k dispozici jsem měl překlad Bořivoje Křemenáka a Ericha Sojky ve vydání z roku 1994). Je tedy nutné počítat s tím, že citace z textu níže jsou překlady z anglického překladu patrně německého překladu polského originálu.

V úvodní části se Geier věnuje nejdříve otázce existence vnímaných objektů, neboť objekty vymyšlené mohou existovat v různých stupních vzdálenosti od bezprostředně vnímané reality. Pojmy se mohou vztahovat k věcem momentálně zakoušeným a momentálně *absentujícím* („Bratr už tu nebydlí, žije v Opavě“), k realitě *nepřítomné* a nepochybnované, ač osobně neprožité a jen nepřímo zprostředkované („Caesara zavraždili v roce 44 př. Kr.“) i k věcem naprosto *fiktivním*, vytvořeným v rámci poetické imaginace, leč působícím skutečně („Námořník Harold Quimsby si jazykem vysával vykotlaný zub.“), či konečně zcela *fantastické* („*Nepřemožitelný*“, hvězdolet druhé třídy s fotonovým pohonem, největší jednotka, kterou disponovala Báze v soustavě Lyry, letěl krajním kvadrantem souhvězdí.“). Podle Geiera jsou ve všech těchto případech objekty našeho myšlení imaginární realitou, která je znovu vržena do jazyka, a to rozhodně záměrně, přičemž některé z těchto objektů označují objekty, jejichž referenční bod je nejen *nepřítomný*, ale rovnou *neexistující*.

Geier se dále ptá, jak sci-fi text tvoří něco srozumitelného čtenáři, přičemž jako předmět analýzy mu slouží Lemova *Sola-*

ris. Připomeňme si, že kniha vyšla německy poprvé v roce 1963, ale v roce 1972 byla zfilmována Andrejem Tarkovským (a proslulost si spíše získal film než kniha). Geier k Lemovi navíc přistupuje nejen jako k autorovi mimořádného díla, ale i jako k teoretikovi fantastické literatury, neboť v článku průběžně odkazuje na německý překlad knihy *Fantastyka i futurologia* z roku 1975. Geier svou analýzu chápe jako příspěvek k „totalitě interpretace“, zmíněné právě Lemem, jak výslovně zdůrazňuje.

V sekci A, nazvané *Problém: „Co to vše znamená?“* se Geier nejdříve pouští do otázky reference, jak je přítomná v románu samém. Geier tvrdí, že čtenář čelí stejným problémům jako hrdina Kris Kelvin a další solaristé, totiž otázce: „Co to vše znamená?“ Kolem této až paranoidní otázky je vystavěna románová solaristika, od které se může Kelvin odpoutat jen prostřednictvím neязыkové a nehybné mystické unie s oceánem. Aluze k paranoi, tedy pocitu existence nějakého vztahu tam, kde není, referuje k neporozumění, ve kterém se solaristé nacházejí ve vztahu ke svému objektu zkoumání, neboť zkoumatelé nejsou se svými výstupy spokojeni. Nespokojenost plyne z jejich předpokladu, že minulé i přítomné manifestace oceánu mají nějaký smysl. Experimenty jsou prováděny, signály jsou registrovány a chápány jako znakové povahy, jen odolávající interpretaci, nicméně pokusy nepodporují žádnou z hypotéz, protože oceán reaguje nepravidelně a nepředvídatelně, nikdy dvakrát stejně. Bezúčelovost jeví implikuje jejich bezvýznamnost a takto i kompromituje existenci celé solaristiky. I samotná materializace „lidských“ bytostí se objevuje bez poznatelného účelu. Účel či význam pro kohokoliv nemůže být pochopen, protože existence oceánu *nená nic společného s lidskými bytostmi*, je mimo dosah lidské aktivity a jejího účelu, hledání účelu oceánu je jeho antropomorfizace a tedy nutně omezená. Pokud zde je nějaká účelnost, je v lidském pokusu podmanit si Solaris, ne v Solaris samotné, jak tvrdí Lem právě ve své studii o fantastice a futurologii. Zůstává otázkou, nakolik fantastické světy, chápány jako empirické hypotézy, mohou něco znamenat, a pokud ano, co, neboť jako objekty neznamenají nic, prostě existují, to až pokus o jejich „ovládnutí“ člověkem jim dává vstoupit do lidského chápání. Nakolik tedy planetární oceán Solaris „neznamená nic jako objekt sám o sobě“, snaha o jeho pojmenování, popsání a vysvětlení čelí paradoxu očekávání smysluplných znaků referujících k realitě fundamentálně unikající jazykovému popisu, neboť popsatelný objekt je něco jedinečného v každém svém aspektu, což je kontradiktorní povaze lidského jazyka. Jako „čistý objekt“ bez pochopitelného či ověřitelného účelu oceán vyvolá jistý epistemologický optimismus (že je možné jej jednou pochopit a popsat) či naopak potvrzuje stejně oprávněný pesimismus. Neboť solaristé jako lidé mohou vnímat pouze skrze jazyk, je pro ně tedy oceán cizí a

nezbytně nesrozumitelný. Opuštěné a neuspořádané knihy ve staniční knihovně v tisících svazcích ukazují roztržité pokusy o uchopení nemožného. Pokud jazyku chybí smysluplný objektivní referenční bod, pak i pevný výklad jeho znaků se také jeví jako fikce. Co znamenají v kontextu popisu Solaris pojmy jako *oceán*, *plazma*, *mimoid*, *sliz*, *želatina*, *mozek*? Logicky už jen komunikace mezi samotnými solaristy je nutně sama o sobě problematická, protože takto užitá pojmy jsou stejně „tekuté“ jako oceán kolem, jsou to symbolické významy, ne popisné.

V sekci B se Geier věnuje textové koherenci, neboť upozorňuje, že román sám není nesmyslný, naopak jde o text, kterému lze porozumět, ačkoliv oceán sám jako jeho objekt je významově neuchopitelný. Vypravěč, autor a čtenář používají stejný jazyk (viz poznámku na konci) a svět *Solaris* není plně autonomním světem, ale pouhým modelem reality, vytvořeným neobvyklým uspořádáním lingvistických prvků, o kterých má kompetentní čtenář předchozí informace odjinud a všechny tyto prvky vyjadřují pochopitelná slova v přiměřených syntaktických vzorcích. Dokonce i ta nejvíce fikční tvoření zůstávají také vztahena ke znalosti možné reality a příběhy se modelují se zavedenými symbolickými a textovými prostředky. Otázkou spíše je, jak může být text, jako je *Solaris*, vytvořen a čten, když si uvědomujeme sémantickou nejistotu popisovaného objektu? Geier hledá odpověď v pojmu isotopie, zavedeném francouzsko-litevským sémiotikem Greimasem, který tak označoval sémantické struktury, které spojují významuplné lexémy (≈ jména, slovesa, příslovce, číslovky) do smysluplných textů. Greimas se toto pokusil učinit na základě elementárních sémantických komponentů menších, než jsou lexémy, jde o sémantické atomické (v původním smyslu „nedělitelné“) jednotky, které ve svých svazcích vyjadřují význam daných lexémů (lexém je tedy svazek atomických sémů). Geierova sémantická analýza *Solaris* je založená na sémantických referenčních bodech, vyskytujících se v homogenních grupách v dominantním postavení, na tomto principu pak nachází tři možná čtení *Solaris*.

V sekci C, která je klíčová, se probírají právě tato čtení:

1. čtení *plasmatické*;
2. čtení *vaginální*;
3. čtení *schizofrenické* (či *mašiny zářků*).

Ke čtení *plasmatickému* poznamenává Geier, že pokud lze fyzikálně popsat solariský oceán, jde o plasmu, a uvádí několik příkladů na plasmu biologickou („živá substance“), fysiologickou („tekutá část krve a mléka“), mineralogickou („zelenou hustou hmotu mikrokrytalické kyseliny křemičité“), fyzikální („ionizovaný plyn skládající se z volných iontů, elektronů a neutrálních částic“). Upozorňuje, že zvláště dobře to vyhovuje pro chápání oceánu, jako je v textové struktuře oné „prebiologické substance“ a „plasmatického proudu“, nicméně lze užít i ostatní významy, na které uvádí četné příklady z textu.

Ke čtení *vaginálnímu* dodává Geier, že taková interpretace není v textu přímo přítomná, ale je z kontextů daných textových struktur dobře odvoditelná. Geier odkazuje na pojmy jako je „proud“, „krev“, „sliz“, „uvolnění stvoření z mateřského tělesa“, „lavina zrození“, „zužující se průchod“, „proudy růžové kr-

ve“ a další. Podle něj jednoznačně míří k vagině jako objektu vlhkosti a zrození. Uznává, že toto čtení je silně freudiánské, upozorňuje na to, že Solaris působí na lidské podvědomí a nevědomí, a cituje další literaturu, kterou zde pomíjíme. Upozorňuje, že Solaris vystupuje jako „bezbřehé monstrum“, do kterého jsou mužské mozky hrdinů vrženy, že oceán mimovolně tvoří a ukazuje i možná feministická čtení stejného. Pro zajímavost: Geier nachází i klitoris Solaris (rým je záměrný? OŠ)!

Třetí čtení je *schizofrenické*, kdy Geier chápe tvoření z podvědomí jako rozštěpení osobnosti toho kterého hrdiny. Jako tvoření pomocí *stroje zářků*, zde tedy samotné Solaris, vycházejí na světlo světa antipodi výzkumníků. Solaris tedy jen plní podvědomé a nevyjádřené tužby přítomných solaristů. Geier dokonce tvrdí, že Lemova *Solaris* je příkladem hledání trojí syntézy schizofrenického neoidipovského nevědomí (konjunktivní, disjunktivní a konjunktivní syntézy) a pokouší se to ukázat na příkladech z textu. Zajímavé je jeho upozornění, že to, že si znovuzrozená Harey nepamatuje svou „solariskou smrt“, což je dokladem toho, že je znovustvořená v ideálnosti podvědomí. Nicméně ani Geier není schopen určit smysl existence solariských přížraků z hmoty, cituje pasáž „možná tvá přítomnost je miněna jako mučení, možná jako laskavost, možná jako mikroskopická zkouška, výraz přátelství, zlovolný úder, možná popíchnutí? Možná vše najednou...“.

Geier tedy nakonec nepřichází s jedním čtením, ale se třemi možnými sémantickými strukturami, přičemž jsou interferenci vzájemně se překrývajících isotopických rovin, jak říká. *Solaris* nestojí na pevné skále jasného významu, ale na komplexu isotopií, které jsou zodpovědné právě za možnost vícenásobných interpretací románu. Jinak řečeno: z jeho tří čtení neplatí jen jedno, ale všechna tři najednou.

Z předložených čtení je první v zásadě primitivní a nezajímavé, druhé nabízí nejen lákavé freudiánské balení, ale asi je i nejhlubší a nejpřesnější. Třetí čtení, pracující s rozpolceností solaristů, je, přes některé postřehy, nepřesvědčivé: sdílená může být paranoia, ne schizofrenie, a hrdinové navzájem vidí své solariské stíny, a dokonce s nimi mohou interagovat, příznaky jsou určitě odvozené, ale od okamžiku stvoření nezávislé.

Kupodivu Geierovi unikla jedna možnost výkladu celého románu, kterou bychom mohli označit jako kosmologickou. Zde je třeba upozornit, že řecké *κόσμος* znamená „řád“ a „pořádek“, také „uspořadatele“ a „ozdobu“, to vše vedle nám nejznámějšího významu, totiž „vesmíru“. Amorfní Solaris je totiž z principu akosmická, ba možná i antikosmická, zatímco lidští hrdinové jsou představitelé kosmického řádu: vždyť dokonce přicházejí z kosmu jako fyzické entity odlišné od Solaris. Samotná materie oceánu je popsána jako ta nejprimitivnější a neorganizovaná a nemůžeme si nevybavit první verze knihy Genesis, kde se Božstvo vznášá nad vodami. Voda, zvláště slaná, je totiž pro staré Semity tím, čemu my říkáme řeckým slovem *χάος* „chaos, propast“ a představovala ji pro ně bohyně jménem Tiamat (které pak Řekové přezdívali *Θαλάττη* „mořská“, když se s ní v helénistické době seznámili). Všimněme si, jak samotná pozemská stanice, kam Kelvin sestupuje, je v začínajícím stádiu chaosu a

zmatku, což se projevuje jak rozpadlými vztahy mezi její posádkou, tak fyzickým nepořádkem. Všimněme si také, že prakticky celá planeta je pokrytá oceánem, vyjma několika ostrovů, které také dříve byly mořským dnem. Chaos má moc chaotického tvoření a to je přesně to, co Solaris dělá. Bohyně Tiamat je primordiální ženou a žensky se projevuje: tvoří a zároveň se projevuje v převážně v ženských pseudobytostech. Posádka a Kelvin sám jsou jejími naprostými opaky: jsou přímo protivníky, protože představiteli řádu (kosmu) a sestupují z nebe (opět kosmu), aby s ní zápasili, jako to dělal babylonský Marduk a jako to dělalo tolik jiných bohů přemáhajících Chaos (v starozákonní verzi je ženskost „vod“ potlačena, ale Božstvo činí totéž, co Marduk v Babylonu). Kelvin od samého počátku je Mardukem, protože se snaží do stanice vznášet prvek řádu, nepřestává být analytickým vědcem a čínorodým *демиургem*. A všimněme si, že všichni vědci zmínění v textu jsou muži – solaristika je zcela mužskou vědeckou disciplínou – a že jediný kritický hlas k existenci oboru zní od pubertální dívky. Toto čtení není v zásadním rozporu ani s těmi Geierovými: *plasma* je chaotické, *vagina* je ženská docela určitě a chaotický tvůrce je ideálním příkladem právě takové hypotetické schizofrenní mašiny zářků, která tvoří „naprázdno“, podle okamžité nahodilosti (či snad své rozmarné vůle).

Zde je třeba připomenout důležitý příspěvek do *solaristiky* Františka Novotného „Lemovo peklo kontaktu“, který správně uvádí, že solaristé jsou služebníky Kosmu (v podobě Vědy), kteří dobrovolně sestupují z Nebe do pekla Solaris, aby byli zkoušeni skrze své podvědomí. Poznamenává také, že Kelvinova výjimečnost (vyvolenost?) vede jen k vystupňování zkoušky.

V tomto smyslu by pak Kelvin byl nejen z nebe do pekla sestupujícím vyvoleným Mardukem, dobrovolně na sebe přijímajícím zkoušky, které na něj chaotická bohyně Solaris klade, ale zároveň i vyvoleným bojovníkem Řádu, který snad uspěje tam, kde jeho spolubojovníci a předchůdci selhali. A stává se potenciálním když ne Kristem, tak Galahadem.

Pozn. 1: Chaos Solaris se odlišuje od černého mraku z *Nepřemožitelného* – v *Solaris* čelí člověk chaosu, v *Nepřemožitelném* cizímu a zpočátku nezfetelnému řádu, který ale vystupuje stále zřetelněji, nad černým mrakem se nedá možná zvítězit, dá se ale pochopit a tím zařadit do sémiotiky lidského chápání.

Pozn. 2: Zde je ale potřeba upozornit, že překlad do chápání textu vnáší další vrstvu: například Lem sám byl krajně nespokojen s anglickým překladem, už že byl přeložen z francouzského překladu polského originálu – je tedy otázkou, nakolik zánícení anglosaští čtenáři mají k dispozici text v jeho originální košatosti – což je problém, který je u českého překladu umenšen jak přímým převodem z polštiny, tak blízkostí obou jazyků jak historickou, tak i sémantickou.

Ondřej Šefčík

Odposlechnuto černě

Víte, jaké jsou nejčastější zranění při požáru základní školy? Popáleniny prvního a druhého stupně.

Vždycky u sebe nosím nůž.

To kdybych v temné uličce narazil na dort nebo tak něco!

Anketa Sardenu za rok 2019

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

anketa Kniha roku Sardenu má za sebou pátý rok existence. Opět jsme oslovili osobnosti, o kterých se domníváme, že mají k danému tématu co říci, a redakce časopisů a webů zabývajících se fantastikou. Stejně jako loni a předloni se mohli přihlásit i zájemci z řad čtenářů. Všichni dostali relativně jednoduchou otázku: „Můžete jmenovat jednu až tři knihy z oblasti fantastiky, které ze své četby považujete tento rok za nejhodnotnější?“

Letos jsme se také rozhodli oslavit páté výročí ankety další prací. Jednak jsme vyhlásili „Knihu roku pětiletky 2015–2019“, jednak jsme výsledky v sobotu 29. února 2020 vyhlásili živě v Praze. K pětiletce v samostatném článku, zde tedy pouze o Knize roku Sardenu 2019.

V anketě se sešlo 53 odpovědí, z nichž jsme sestavili žebříček nejčastěji jmenovaných knih. Do výsledků žebříčku byly započítány pouze a právě knihy, které vyšly v roce 2019 poprvé v češtině a na nichž se respondent nepodílel autorsky, redaktorsky ani jiným způsobem. Odpovědi ovšem zveřejňujeme se vším všudy – nemáme nic proti tomu, když autor takto propaguje vlastní tvorbu; u nakladatelů zase chápeme, že jen s obtížemi zvládají číst něco jiného než to, na čem pracují. Pro ilustraci: kdyby Jaroslav Velinský hlasoval v roce 1997 pro svůj román *Dzwille* (2D Studio, 1996), odpověď bychom zveřejnili, ale nezapočítali do žebříčku.

Ke komentářům a výsledkům jen drobná ediční poznámka: počítáme vždy první tři tituly. Pokud je některá z nominací neplatná (např. kniha nevyšla v roce 2019), počítáme do žebříčku další platnou položku, pokud respondent nějakou uvedl. Tituly, které se do prvních tří položek nevešly, ve výsledcích uvádíme jako „zmínky“ (neplatí, pokud respondent výslovně uvádí, že knihu nečetl a že se na ni netěší). Jména autorů a autorek uvádíme tak, jak jsou uváděna na obálkách knih (proto např. „N. K. Jemisinová“, ale „Robin Hobb“). U knihy vždy uvádíme nakladatelství, kde kniha vyšla, u překladových děl uvádíme překladatele. Pokud kniha nevyšla v prvním vydání v češtině v roce 2019, uvádíme i rok, kdy vyšla. V případě, že žádný z vybraných titulů nebyl vydán v roce 2019, rozhodli jsme se odpověď zařadit pouze do „pětiletky“. Ve výsledném žebříčku v případě shodného počtu hlasů uvádíme díla v abecedním pořadí podle názvu. Ke všemu výše řečenému platí, že nám něco mohlo uniknout a v textu se mohou vyskytnout chyby. Budeme rádi, když nás upozorníte v komentáři pod článkem, abychom to mohli opravit.

Oproti loňským 35 odpovědím se letos podařilo oslovit širší publikum, za což jsme rádi. Je to znát i na počtu hlasů – na předních příčkách je to boj opravdu těsný. Ale snad je to zárukou kvality vybraných knih. Osobní poznámka: všichni ti, kteří hlasovali pro *Terminus*, mají můj obdiv, neboť nikdo neudělal chybu ve jméně autora!

Pokračování na straně 19

Slovenská literárna fantastika v roku 2019

Štatistika je zvláštna a málokto ju má rád. Samé nudné čísla, grafy, tabuľky a údaje. No bez nej by sme veľa vecí nevedeli. Napríklad aj to, koľko fantastických kníh sa na Slovensku vydalo v minulom roku. Preto sme sa rozhodli všetko preskúmať, zosumarizovať a potešiť vás dôkazmi o tom, že Slovensko je z roka na rok fantastickejšie. Poďme na to!

To najnovšie, čo doma máme

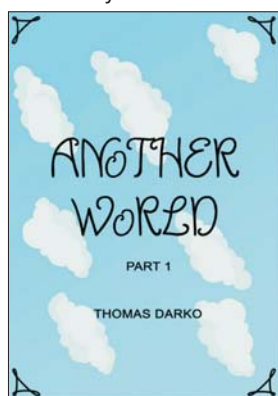
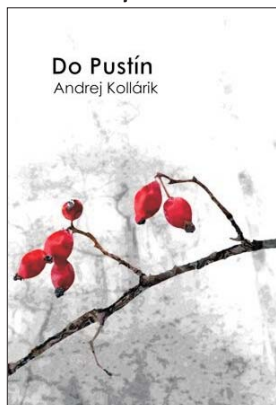
Každoročne nastúpia na štart noví autori – debutanti. Vydávajú dielka cez vydavateľstvá alebo sami. Niektorí ohromia skvelými príbehmi, inokedy si čitateľ povie: *Škoda času aj peňazí*. Avšak v umení platí, že každé dielo si nájde svojho obdivovateľa. Pretože vkus je veľmi subjektívna záležitosť.

Poviedky Petra Kalvu sa objavili v Ohnivom pere či antológii Rozmarná fantastika (Hydra). **Dedičstvo** je prvá časť dystopického cyklu *Svet ľudí*. Len hŕstka obyvateľov prežila kataklizmu v podzemných bunkroch. Na povrchu víťazí príroda, mestá zarastajú vegetáciou. Náhle začnú miznúť malé deti. Vydavateľstvo: Enribook.

Kniha ohňa Anny Em spadá do kategórie fantastiky pre ženy a mladé dievčatá. Mnoho drakov, medziľudských vzťahov, romantiky, kde-tu sa dej vlečie a sklzá k naivite. Je to prvý diel z predpokladanej trilógie a už sa umiestnil v ankete o najhoršiu knihu roka. Vydavateľstvo: Art Floyd.

Vlastným nákladom vyšla prvotina Thomasa Darka. Názov je **Another World Part 1**. Netuším, aká táto publikácia je. Dúfam, že lepšia než anotácia (kliknite názov knihy), plná štýlistických chýb, ktorej zmysel vám dôjde asi až na druhé prečítanie. Hor sa za Princeznami, čarodejmi a Hrdinom.

Majster Kinoshi je bývalý kováč, teraz sa utápa v sebaľútosti a alkohole. Má však zvláštnu schopnosť a nasmeruje si to do klanu nájomných vrahov. Tu sa začína Kinoshiho nebezpečný púť, dláždená obchodníkmi s drogami a stvoreniami z iných svetov. Andrej Kollárik a e-book **Do Pustín**. Vydavateľstvo: Elist.

K začínajúcim autorom patrí aj Katarína Lacková, Petronela Stachová a Barbora Vanická, ktorých knižky sú zaradené medzi detskú a YA literatúru.

Starí známi

Aktívne boli aj mnohé naše domáce esá. Vyšli im knihy nové či opätovné vydania starších, no o to žiadnejších. Pri nich vieme, do čoho ideme. Poznáme ich práce a preto si uvedomujeme, ktorá zo stálic najlepšie triafa do našich čitateľských chuťok.

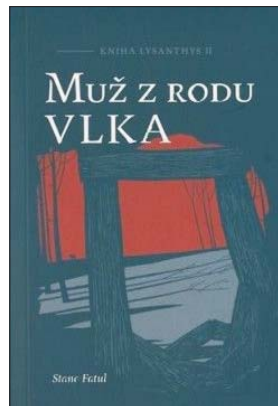
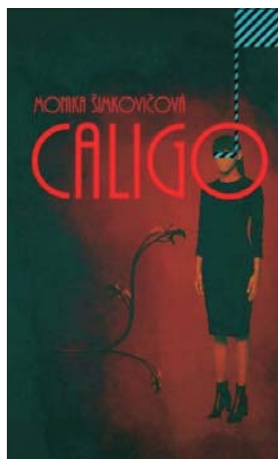
Minulý rok sme sa naposledy stretli s Iljom Muromcom a jeho druhmi. Goryniči sa zatúlali až do ďalekých južných zemí, kde dobýjali, plienili a zároveň sledovali postupnú premenu Koščeja na bezcitného netvora. Aký koniec čaká Svjatoslavove mocenské plány? **Juraj Červenák** a **Bohatier – Biela veža**. Je to vynikajúca historická fantasy séria. Zakončenie dlhej púte Ilju Muromca je skvelé. Mestá horia, zbrane sa lepia zaschnutou krvou, magická moc pulzuje a rúca hradby. Hrdinovia už pomaly začínajú túžiť po tichu domova a pokojnom spánku. Vydavateľstvo: Artis Omnis.

Dobrou známou je aj Lenona Štiblaríková. Autorka rozvinula poviedku zo súťaže Martinus Cena Fantázie do románovej podoby. Nekromant z východného Slovenska dostane tri drzé a hlavne netradičné pozvánky do Bratislavy, na ktoré nereaguje. Keď sa už do hlavného mesta dostane, čaká ho práca, ktorú by radšej neprijal. No niet inej možnosti, ako spolupracovať. **Že Táto krajina nie je pre slabých**, bude jasné každému čitateľovi. Štiblaríkovej kniha je drsná. Aktéri stoja zoči voči paranormálnym

javom a bytostiam, o ktorých ste si mysleli, že jestvujú iba v rozprávkach. Bojové komando, nekromant a záhada ukrytá v hlbokom lese. Skvelé čítanie, pri ktorom budete chvíľami zhnusení a občas sa pousmejete. Hlavná postava má totiž talent na čierny humor. Vydavateľstvo: Hydra.

Svoju novinku Jana Plauchová nazvala **Druhá planéta**. Je to výstižné, pretože hrdinovia prebývajú na obežnej dráhe Venuše, v starej výskumnej stanici. Podarí sa im nájsť na Venuši stopy života? Prečo ich prenasleduje nehoda za nehodou? Námet je dobrý a nie je núdza o napínavé momenty. Autorka ale publikovala prácu, ktorú vytvorila v rokoch dospievania. Hlavne vďaka rozuzleniu zápletky kniha pôsobí naivne, akoby bola písaná pre mládež. **Škoda**. Vydavateľstvo: Artis Omnis.

Henrich H. Hujbert sa pripomenul zombie románom **Zima mýtvyh**. Tajomná infekcia sa šíri rýchlo, je extrémne nákazlivá a tí, čo prežili, majú čo robiť, aby sa ochránili. Hlavný hrdina prežíva lásku, zúfalstvo, ťažké boje s nemŕtvymi aj nádej. Román je napínavý a postavy dobre zvládnuté. Pár preživších mu-

sí uniknúť z mesta a pokúsiť sa pritom nenakaziť. Smrť číha všade, tichá a neúprosná. Problémom je len to, že autor nemá ani šajnu o základoch mikrobiológie a epidemiológie, čím svojej práci a vlastne aj sám sebe dáva K.O. Vydavateľstvo: *Hydra*.

Máte radi steampunk? Potom sa potešíte novému románu Petra Jelínka s cudzo znejúcim titulom *Le Sabotage*. Ako názov napovedá, odohráva sa vo Francúzsku, kde sa rebeli búrili proti Napoleonovi IV. Používajú najnovšie vynálezy aj okultizmus. Vydavateľstvo: *Enribooks*.

Plodným autorom je aj Mark E. Pocha. Pod Tatrami pribúda nepochopiteľných úkazov, zjavujú sa duchovia, rohaté bytosti či uprostred leta vás prekvapí snehová fujavica. Treba povolať vyšetrovateľov ťažko vysvetliteľných javov ktorými sú Hektor, Dália, Munch a Bartolomej. *Svet je plný démonov*. Vydavateľstvo: *Hydra*.

Monika Šimkovičová pomenovala svoju knihu *Caligo*. Zľahka v nej nadviazala na predošlý román *Vigil*. Zem je neobývateľná. Ľudia sa pripravujú na odlet z planéty. No veľká skupinka mladých ľudí sa rozhodla zostať. Objavili totiž miesta nedotknuté celosvetovou skazou. Zaujímavý námet, nenásilné prepojenie s predošlým príbehom, pútavé spracovanie. Všetko ale padá na prírodných zákonoch a logike, ktoré podstatu príbehu robia neuveriteľnou. Vydavateľstvo: *Publinox Ltd*.

Napriek nie práve nadšenému prijatiu jeho prvotiny sa Stano

Fatul rozhodol pokračovať v literárnej kariére a ponúkol nám druhý román *Muž z rodu vlka*. Ochranca Lysanthie sa vracia na cestu bojovníka. Túži po pomste a bojuje aj so zlými silami, oveľa staršími a horšími, ako si myslel. Kniha sa medzitým podarilo vyhrať v ankete o najhoršiu knihu roka. Vyšla vlastným nákladom.

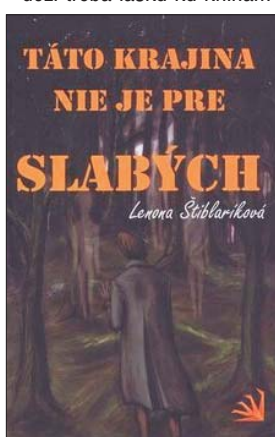
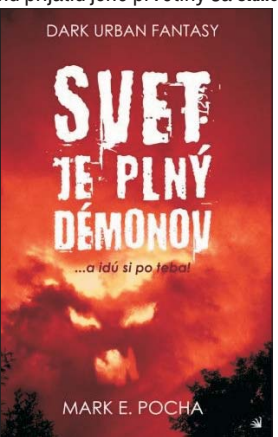
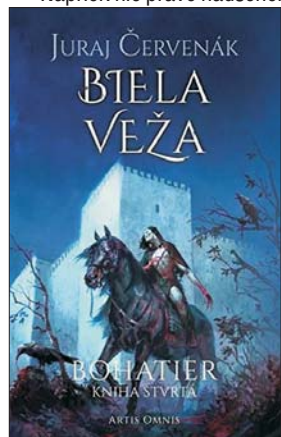
Ján Michalek sa tiež spoľahol na samovydanie. *Nový Soviet* je politická fantasy z neďalekej budúcnosti. Zúria svetové konflikty, Sovietsky zväz znovu oživa a rozfahuje sa v Európe. Snáď je kniha zrozumiteľnejšia, ako anotácia...

Pokračovanie série *Vojna vrán* s názvom *Armáda Tieňov* vydala Margita Kudry znovu samovydaním. Syra našla rodičov a odišla na západ. No prenasledujú ju intenzívne vízie s mužom v kapucni. Vzťah s priateľom je stále niečím narušaný a dokonca je ohrozený jej život.

Fytopaleontológia skúseného autora Petra Šuleja završuje trilógiu. Písaná je experimentálnou formou a strieda sa v nej viaceré žánrov. Daniela pátra po archeologickom nález, ktorý by pomohol zastaviť vymieranie ľudstva. Story plná kybernetiky, technológií, genetických manipulácií a preľudnenej Bratislavy. Kam speje spoločnosť? Vydavateľstvo: *Marenčin PT*.

Deťurence, mladí, takmer dospelí

Čitateľov tejto kategórie je zrejme najviac. Deti aj rodičia, dospievajúci či večne zasnívané romantické čitateľky... V mládeži treba lásku ku knihám pestovať. Detská fantázia je bez-

prieskum. Kopija žiari a potvorbijci vedia, čo to znamená. Vydavateľstvo: *Hydra*.

K romantickým knihám žánru YA patrí aj prvotina *Petronely Stachovej Ardónia – svetlo a temnota*. Zavedie vás do rozprávkového univerza. Ocítate sa uprostred víl, princov a čarodejníč. Zvíťazí temnota, či bude Ardónia žiarit svetlom? Vydavateľstvo: *Elist*.

E-book *Rebeli* je o študentke medicíny. Zaspí a ocitne sa na

inej planéte. Spoločnosť sa tu delí na Rebelov a Vojakov. Pridá sa k Rebelom, keďže jedna Rebelka sa podobá na jej mŕtvu sestru. Postupne nachádza svoje miesto a je odhodlaná vykonať správne skutky. Príbeh je naivný, správanie postáv je ťažko uveriteľné, autorka nevládla realie a to množstvo stylistických chýb čitateľa občas irituje. Román napísala *Katarína Lacková* a bol nominovaný na najhoršiu knihu roka 2019. Vyšiel vlastným nákladom.

Dnes prvýkrát v živote Adam zablúdil a navyše otvoril nesprávne dvere. Spolu s Evou, Tomim, Petrou a Samom sa ocitli v inom univerze, Stromorohu. Je na nich, či dokážu zachrániť umierajúci strom Anat. Ale ako, keď žiadna zo zázračných bytostí neodpovedá na otázky? *Barbora Vanická* a jej debut *Dvere v kúte sveta*. Vydavateľstvo: *Ikar*.

Poviedok nikdy nie je dosť

Antológie, zbierky, zborníky... Poviedka je náročný literárny útvar. Autor musí vtesnať na pár strán zaujímavý úvod, zápletku, rozuzlenie a ešte čitateľa zoznámíť s postavami tak, aby si ich obľúbil a napäto čakal, čo sa udeje. Navzdory tomu sa tomuto žánru darí.

Najočakávanejšou antológiou sa stal *Čas hrdinov II*. Zostavovatelia *Alexandra Pavelková* a *Martin Králik* oslovili tých najlepších slovenských tvorcov. Texty sú rozmanité, humorné aj vážne. Antológia dýchajúca pestrosťou a fantáziou, rekmi aj zbabelcami. Draky chrlia oheň a smelé bojovníčky si ich podmaňujú. Humorné motívy striedajú tie poučné a ani sa nena-

hraničná a čím dlhšie si ju dieťa udrží, tým je svet krajší aj pre nás, postarších. Dievčatá a mnoho žien zase milujú romantiku, ku ktorej utekajú z tvrdej reality. Preto sa v posledných rokoch vo svete darí YA literatúre. Nuž, a v minulom roku sa jej darilo aj na Slovensku.

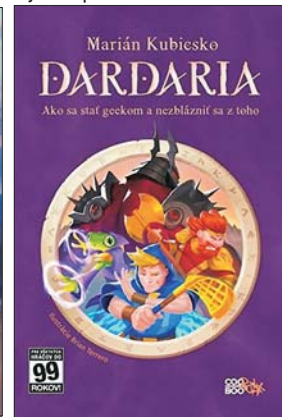
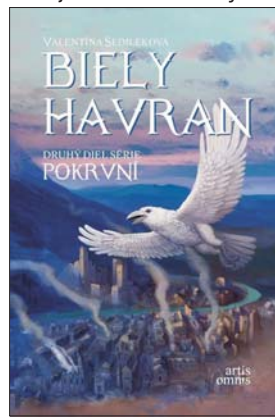
Alexandra Pavelková potešila nielen dospelých fanúšikov, no aj tých detských a *Štyria mačkatieri* sa dočkali víťazstva v anke Fantastická kniha roka 2019. Dobrodružstvá štyroch milých mačacích kamarátov a ich svojské vnímanie nášho sveta poteší deti aj rodičov. Ilustrácie: *Ľudmila Žoldáková*. Vydavateľstvo: *Slovart*.

Očakávané bolo pokračovanie série *Pokrvní* od *Valentiny Sedilekovej*. *Biely havran* je vynikajúcim románom pre mladých aj dospelých. Boje o záchranu Venilu pokračujú. Kathrin dospieva, stáva sa ženou aj zrelou panovníčkou. No má to trpkú príchuť závidy, podrazov a ťažkých rozhodnutí. Aspoň že láska je sladšia než zlo. Vavi Sedileková dospela a s ňou aj hlavná hrdinka, ktorá sa svedomito snaží plniť si povinnosti vládkyne. Spolu s Kathrin si uvedomíte, koľko je v niektorých ľuďoch nenávidy a závidy. No napriek tomu je tu vždy niekto, pre koho sa oplatí žiť. Vydavateľstvo: *Artis Omnis*.

Beny a Zuza podľahli volaniu Dardárie už dávno. Oskar sa k nim pripojil nedávno. No všetci rovnako bojujú s démonmi a inými potvorbami za záchranu kráľovstiev. Cez deň musia študovať, no potom sa menia na bojovníkov. Hoci sú iba „nerdi a geekovia“, rozvinie sa medzi nimi silné priateľstvo aj mimo hry.

Marián Kubiesko a jeho *Dardaria* obsadili v anke Fantastická kniha roka 2019 druhé miesto. Ilustroval *Brian Terrero*. Vydavateľstvo: *CooBoo*.

Deti spojené priateľstvom na život a na smrť a jedno veľké tajomstvo. *Marián Kubiesko* a *Potvorbijci 2*. Pokračovanie príbehov o dobrodruhoch, ktorí sa dostali do minulosti. Profesor chce školop povinnej mládeži ukázať skutočný archeologický

zdáte, zvoní zvonec a je koniec. Skvelý počin nezostal bez

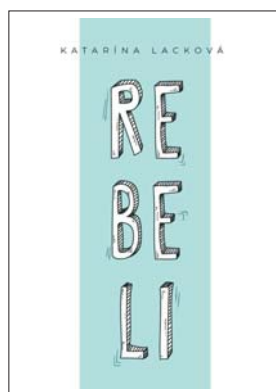
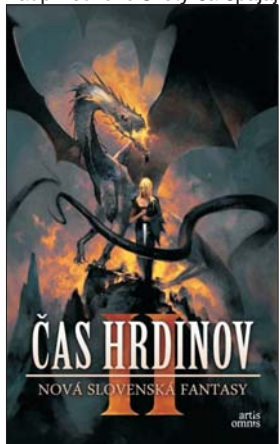
odozvy a Čas hrdinov II sa umiestnil aj v ankete Fantastická kniha roka 2019. Vydavateľstvo: *Artis Omnīs*.

Božena Lenčová už toho publikovala veľa. Bývalá bábkoherečka sa vybrala do neprebádaných vôd so zbierkou fantastických poviedok *Planina snov*, ktoré napísala ešte koncom 70. rokov. Prekvapia svojou nápaditosťou, poetickosťou a atmosférou blízkou snom. Vydavateľstvo: *Pars Artem*.

Hororovými poviedkami nás potešil aj Peter Gajdošík. Vynikajúco napísané, živé, nápadité, sem-tam rozprávkoivo jednoduché či naopak mrazivé a temné. Také sú príbehy v útlej knižôčke *Prachový mužiček*. Jedna z najlepších a najrozmanitejších poviedkových kníh. Výborné námety, spracovanie aj čítanie. Chvil'ami sa budete báť, inokedy zhnusene obracať stránky, no odtrhnúť sa od príbehu nedokážete. Vydavateľstvo: *Artis Omnīs*.

Zabudnutý vesmír Antona Stiffela je rozšírené pôvodné vydanie. Samostatné príbehy o živote ľudí, ktorí sa pomocou hyperpriestorovej technológie ocitli vo vzdialenom vesmíre a Zem považujú za nejestvujúcu legendu. Na jednotlivých ľudských osudoch spoznáваме život jednej z kolonizačných vetiev. Vydavateľstvo: *Hydra*.

Ďalším zborníkom je *Fantázia 2019*. Ponúka dvadsaťosem prác od známych aj neznámych autorov. Spoločným prvkom je mágia, mýty a realita virtuálna, ale aj dnešnej doby. Hmotné a nadprirodzené svety sa spájajú s mimozemskými a vytvárajú

zaujímavú zmes rozprávání o všetkom, čo kedy obrazotvornosť stvorila. Vydavateľstvo: *Fantázia*.

Piaty zborník, ktorý vzišiel z literárnej súťaže Poviedka Istroconu, *IstroCon 5* obsahuje dvadsaťpäť poviedok. V textoch sú obsiahnuté všetky žánre a niektoré subžánre fantastiky. Vydavateľstvo: *Hydra*.

A Tad Late but Thanks Anyway je zborník sci-fi, fantasy a hororových poviedok slovenských autorov písaných v angličtine. Obsahuje aj text od Juraja Červenáka. Vydavateľstvo: *Fantázia*.

Poviedky s takmer hororovou atmosférou a zápletkou s názvom *Jumper* vyšli Jánovi Babaríkovi. Vydavateľstvo: *Marenčin PT*.

Kreslím, kreslíš, kreslíme... a píšeme

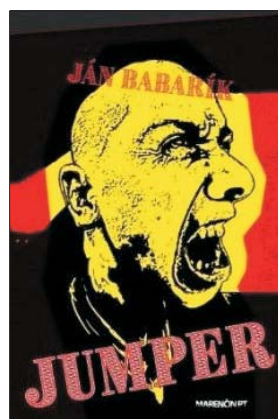
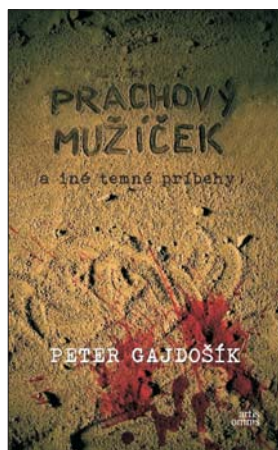
Už celé desaťročia sa veľkej obľube teší komiks. Spája slovo s obrázkami, takže ho milujú fajnšmekri a aj tí, ktorí neobľubujú stránky preplnené písmenkami. Niekoľko komiksov vzniklo v minulom roku aj u nás.

Patrik Pašš sa podpísal pod kreslený mysteriózny príbeh o istom pastierovi, ktorý objaví svet, kde je normálne žiť večne. To, čo objavil, položilo základy staroegyptského náboženstva.

Biele noci, čierne dni. Vydavateľstvo: *Premedia*.

V dedine, v ktorej trávi Boris letné prázdniny, začali miznúť deti a premávajú sa po nej policajné a čudné čierne autá. Chlapec s priateľmi pátra, čo sa deje. V dospelosti sa k starej histórii vráti a zistí, že možno udalosti neprebehli tak, ako si pamätá.

to súbor ilustrácií (aj zatiaľ nepublikovaných) a obálka tohto vynikajúce slovenského umelca. Určite si nájde mnoho fanúšikov, veď Ivan sa okrem ilustrovania venuje aj grafickým návrhom herných sérií World of Warcraft alebo Heroes of Might & Magic. Vydavateľstvo: Artis Omnis.

Koniec dobrý, všetko dobré

Ak sa pozrieme na celý zoznam, zistíme, že oproti minulosti je oveľa bohatší. Neveríte? Stačí porátať knižné obálky. Srdce každého milovníka literatúry pri tom zrejme poskočilo a na tvári sa rozlial široký úsmev. Fantastické knižky nielenže žijú, no vydáva sa ich stále viac.

Je skvelou správou, že slovenské vydavateľstvá sa neboja pracovať s novými autormi. Všetkých hreje aj pocit, že naši obľúbenci neprestali písať a majú stále dosť úžasných nápadov. Na druhej strane, netušim, či je dobrým (aj keď evidentne stúpajúcim) trendom publikovať vlastným nákladom. Práve tieto texty sú na tom často kvalitatívne najhoršie, po stylistickej, gramatickej aj obsahovej stránke. Na druhej strane, existuje niekoľko samovydaní na skutočne vysokej úrovni.

Naši drahí čitatelia, zosumarizovali sme, zhodnotili, aj sa zamysleli nad bohatou minuloročnou úrodou. Všetkým prajeme, nech po celý rok 2020 nepocítite nedostatok dobrých románov, poviedkových kníh a komiksov. Zostaňte s nami.

Vaša Ena / Fandom.sk

2020 nepocítite nedostatok dobrých románov, poviedkových kníh a komiksov. Zostaňte s nami.

Hororová scénka srozumiteľná len ženáčům

Potřebuju pomoc, kousla mne ženská!

V klidu, kámo. Jsi v pohodě?

Nevím, to mi řekni ty.

Co se děje?

Nic.

A sakra! Vydrž, brácho, jsem na cestě!

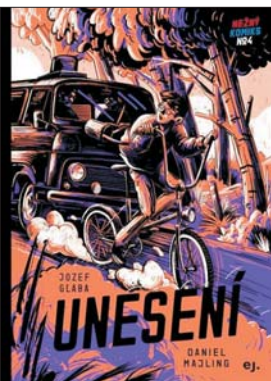
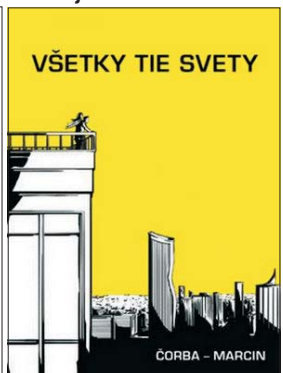
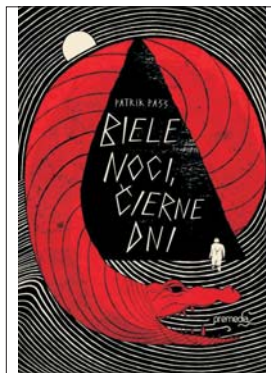
Dělej si, co chceš...

Daniel Majling (ilustroval Jozef Gl'aba) a *Nežný komiks 4: Unešení*. Vydavateľstvo: E.J. Publishing.

PÉ-ER-DÉ je o bláznivom dni, kedy všetci dospelí šialene pobehovali po meste. Dano k svojej nemalej zlosti stratil klúč, zostal bez peňazí a netuší, za čo zoženie zákusky na oslavu. Autorkou je **Soňa Balázová**. Vydal: E. J. Publishing

Experimentálna grafická novela **Všetky tie svety** od Juraja Čorbu a Dávida Marcina je o nezvyčajnej hrozbe spojenej s technológiami. Tajomný odporca techniky šíri po svete svoje posolstvo, a to má na niektoré osoby zvláštny účinok. Čo spravia On a Ona, ktorí majú túto hrozbu analyzovať? Vydavateľstvo: Slovart.

Trošku inou knihou sú **Beštie a bojovníci** Michala Ivana. Je

Divomor: Síly, jež v sobě objevila Morrigan Crowová

Jedna z otázek, které zůstaly na konci knihy *Nikdyuš* otevřené, zněla, za kolik vlastně Jessica Townsendová vděčí J. K. Rowlingové jako zdroji své inspirace. *Divomor* nabízí poměrně překvapivou odpověď: ukazuje se, že přenosy motivů z *Harryho Pottera* jsou nejen mnohem rozsáhlejší a komplexnější, než se původně zdálo, ale hlavně jsou provedeny způsobem, který je z literárního hlediska krajně neobvyklým a zasluhuje si – po mém soudu – podrobnější prozkoumání. Autorka totiž vzala desítky a desítky nejrůznějších prvků, z kterých abstrakcí vyprázdnila všechnu konkrétní náplň, a pak je v různě změněných podobách znovu použila. Spektrum recyklovaných struktur je přitom téměř ohromující, a to jak tematicky (prostředí, postavy, zápletky, reálie, mezilidské vztahy), tak mírou obecnosti (od tak obvyklých, které by samy o sobě podezření ani nepůsobily, až po výpůjčky naprosto specifické).

Řada nejnápadnějších prvků, jako jsou školní rok, soupeřící party, osamocený trpící hrdina, který se nedokáže plně ovládat, nebo napůl se skrývající padouch, je natolik obecná, že by byla neprůkazná. Jiné jsou však mnohem specifičtější, třeba neustále nepřítomný hrdinův dobrodinec, učitel s nepochopitelnými motivacemi, pomocník z řad školního personálu, zvláštní povaha školní budovy a školních pozemků. Paralely najdeme i mezi dlouhou řadou reálií, namátkou inteligentní zvířecí přátelé, cesta do školy vlakem, podivné uličky, fyzické transformace. Podobnosti se týkají i motivů zápletky, takže zde máme nebezpečné úkoly, absurdní křivdy, vícenásobný stav odcizení, kontrast mezi nutností některé informace tajit a jiné vypátrat. Mnoho prvků se objeví i do značné míry bezdůvodně, třeba plán školy, zvláštní obsese večírky (zastupující hostiny), kouzelný les na školních pozemcích nebo občasný záchvat nakupování. To je jen velmi náhodný výběr – ale jakmile člověku jednou začnou podobné asociace na pozadí naskakovat, jen zřídka se stane, že by nová scéna knihy nepřinesla další objev podobného druhu.

Ukazuje se však, že ty nejnápadnější podobnosti jsou vlastně ty nejméně specifické, tedy i nejméně důležité. Konkrétní použití jednotlivých prvků jsou totiž natolik proměněná a odlišná, že žádnou z mnoha podobností bych se neodvažoval označit za plagiat, ba dokonce ani jejich souhrn ne. Knihy na sebe navzájem odkazují mnoha způsoby, ale neuvědomují si, že bych někdy viděl použitou podobnou literární metodu. Připomněla mi však některé Aristotelovy úvahy o povaze matematických objektů, kdy jejich vznik abstrakcí nevykládá v pro nás obvyklém smyslu jako *redukci* na jakési podstatné rysy (nejdebože dokonce objevované induktivně), nýbrž radikálněji jako *transdukci*, tedy proces převedení objektů z našeho světa do světa jiného (v matematice typicky geometrického). Považte nového světa určí, jaké podoby na sebe matematické objekty vezmou a jaké vlastnosti budou projevovat. Proto je, mimochodem, při učení se matematický svět potřeba „objevit“, protože samotná redukce, jakkoliv je zpětně viditelná, o něm nic nevypovídá (kdo neví, co je geometrický bod, tomu Euklidovo vymezení, že *bod je to, co nemá části*, věru nepomůže). Inspi-

race, kterou v *Divomoru* vidíme, je právě takovou nekompromisní abstrakcí, která utváří svět v mnoha ohledech nápadně strukturálně podobný, ale přitom vlastně úplně odlišný.

Velice by mě proto zajímalo, jakým způsobem vlastně Jessica Townsendová svoji knihu psala. Dělat něco podobného vědomě mi přijde kombinatoricky nezvládnutelné, ale dělat to intuitivně by vyžadovalo pro mne stejně nepředstavitelnou duševní schopnost. Možná jde o souvislost emocionální: s určitým jemným odstínem prožitku je spojena nějaká jednotlivina, jejíž abstraktní povaha je vyvolána, když autorka potřebuje docílit podobného emočního vyznění. Ať už je však technika jakákoliv, princip *transdukce* v každém případě velmi dobře vysvětluje, jak roztodivné transformace se s objekty při přenosu mezi světy dějí. Z jediné zvláštní místnosti se stane hotel plný podivných pokojů. Koště se jako zvláštní způsob pohybu změní v deštník sloužící k jízdě podivnou lanovkou. Z kouzelnické hůlky plné různých významů se na jednu stranu stává jen pasivní klubový odznak, ale část jejích aktivních funkcí přebírá deštník, byť má sám jiný základ. Sportovní dovednosti hlavního hrdiny se rozštěpí do několika dovedností hrdinčiných přátel (nový svět zjevně nepřijímá britský názor na důležitost fénivosti vyvolávané sportem). Z prorocství se stávají vize minulosti. Fénix povstávající z popela se změní v pravidelně dorůstající lustr. Hlavní hrdinka je na narozeniny fixovaný sirotek, byť jen ve velmi zvláštním smyslu. Dopravní letaxová síť i pavučinová dráha mají velmi rozdílnou povahu i funkci v příběhu. Nejsou to, pochopitelně, jediné zdroje autorčiny obrazotvornosti, vytváří řadu čistě vlastních reálií, původních zápletek a jiných originálních struktur. Jde ale o přenosy tak časté, že je pro mne obtížné nebyť její transformační metodou fascinován.

Poukazování na podobnosti se světem *Harryho Pottera* tak trochu paradoxně vede k závěru, že se vlastně pohybujeme ve velmi originálním a neotřelém prostředí. Nicméně, k čemu Jessica Townsendová takto získané prvky v rámci příběhu vlastně používá? V porovnání s *Nikdyušem*, který okouzloval svojí zvláštností a novostí, ale nakonec byl z velké části jen řetězem samostatných epizod, je *Divomor* rozhodně sevřenější a vnitřně soudržnější příběh. Kniha je do určité míry pojatá jako detektivka a dočkáme se v ní hned několika záhad, u kterých dlouho není jasné, jak (a zda vůbec) spolu souvisejí. A detektivka, která má odhadnutelnou strukturu, ale přesto nenabízí triviálně zřejmé vyústění, je pro příběh dobrý základ. Něco podobného se týká i postav, jejichž motivace i psychologie se oproti výstřednostem prvního dílu dále zkldňují a zrozmňují. Přesto ještě nejsou natolik zřejmé, abychom spolehlivě dokázali odhadnout, co od koho čekat, takže jsou stále zajímavé i samy o sobě. A do třetice platí to samé o světě, který se postupně, jak ho dále poznáváme, stává věrohodnějším, i o schopnostech hlavní hrdinky, které jsou vlastně hlavním námětem druhého dílu v rámci celého cyklu. Výsledkem je dobře zkomponovaná kniha, kterou je radost si přečíst.

V porovnání s J. K. Rowlingovou je ovšem celková zápleтка zatím spíše jednoduchá. Svět *Nikdyuše*, který se nemůže bez-

prostředně opírat o realitu našeho světa, konečně začal být ustálenější, ale jednotlivé prvky Jessica Townsendová zatím spíše jen skládá vedle sebe. Zatím nevidíme náznaky komplexních vztahů nebo reinterpretace významu událostí, které učinily z *Harryho Pottera* tak neobvyklé dílo. Možná jedinou výjimkou je překvapivá dvojnámost, s kterou v *Divomoru* poznáváme hlavního antagonistu. Je možné, že nakonec půjde jen o přetvářku, protože tušíme, že o něm nevíme zdaleka všechno, ale zatím má sklon chovat se k hlavní hrdince vstřícněji a z celkového pohledu i racionálněji, než předvádějí postavy kladné. Je to opět zajímavý přesmyk oproti potterovskému světu: tam autorka s téměř nepochopitelnou urputností udržovala vizi hlavního padoucha jako kohosi naprosto záporného, člověka až nepředstavitelně zlého, což úplně neprospívalo jeho psychologické věrohodnosti (a nakonec ani dramatické působivosti, přinejmenším tedy pro dospělého čtenáře). Pozoruhodným způsobem však v pozdějších dílech problematizovala charakter a motivace některých kladných postav. Jsem docela zvědavý, zda a jakým způsobem se podobné morální dvojnámosti budou rozvíjet v tomto cyklu.

Pro lidi, kteří mají rádi fantastiku nejen jako literární prostředek, ale kteří oceňují i fiktivní světy samotné, se zdá, že by mohl mít Nikdyuš, byť je zatím podstatně jednodušší, oproti Potterovu čarodějnickému světu jednu podstatnou výhodu. J. K. Rowlingovou totiž povaha jejího světa ve skutečnosti nezajímá. Používá ho jako prostor pro dramatický a etický konflikt, ale zůstává trvale jen rekvizitou. Je pozoruhodné, že v příběhu o kouzelnících je magie čímsi, co nejenže má zcela nejasnou podstatu – podle způsobu, jakým je magie popisována, nemůže vůbec fungovat, protože její povaha je vnitřně rozporná. Podobně je řada reálií vymyšlena jen pro potřeby jednoho dílu, a tak ve vztahu ke knihám předchozím nebo následujícím nedává smysl. Knihy o Harry Potterovi se s dlouhou řadou nekonzistencí dokáží vyrovnat vpravdě pozoruhodným způsobem: jejich důsledným ignorováním. Až na několik spíše okrajových (a obvykle nepřilíhových) pokusů zpětně něco vylepšit autorka prostě nepřipustí, aby možné rozpory přišly na přetřes. A protože náš pohled neustále upíná do budoucnosti, vlastně nás otázky, co by se stalo, kdyby si někdo uvědomil, že by teď mohl použít nějakou nesmyslně mocnou rekvizitu z minulého dílu, zvlášť nezajímá. Víme, že nás čekají zajímavější a důležitější události, a tyto události skutečně nastanou. Problémy s věcnou konzistencí světa nicméně nakonec postihují i jeho metafyziku: třeba smrt hraje v knihách důležitou roli, ale opět spíše jen funkčně, její podstata je pojímána dosti chaoticky.

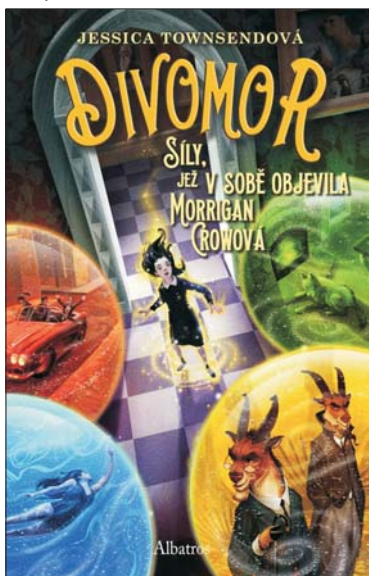
Zdá se, že svět Nikdyuše je budován s mnohem větším rozmyslem a úctou ke skutečnosti druhotného světa. Tušíme, že řada v příběhu zatím příliš nesouvisejících událostí a většina

zvláštních odlišností od našeho světa může mít společné, konzistentní vysvětlení. A nejen to, kromě poznávání neznámého, které nás zaměstnává nyní, existují jasné náznaky, že by se ve specifické povaze světa mohl skrývat nějaký zádrhel, který by se stal vlastním námětem a hlavním dramatickým konfliktem celého cyklu. Se smířením motivu viteálů, který byl patrně od začátku plánovaný, s motivem relikvií smrti, který z povahy světa vyplynul až dodatečně, měla paní Rowlingová spoustu práce. Jestli se zde z důkladnějšího založení a pečlivějšího plánování autorce podaří vytěžit větší dramatický potenciál podaný vyváženějším způsobem, zatím nejde spolehlivě odhadnout. Ale zdá se, že specifická fyzika a metafyzika jejího světa by mohla být vlastní součástí zápletky i výsledného řešení. A to je něco, co je pro fanouška světů utvářených fantazií vzrušující představa. Nicméně, i kdyby svoji zvláštní literární metodu autorka nijak více nezužitovala, takže by se z ní stala jen zajímavá kuriozita, i kdyby se zápletka nakonec odvinula civilnějším způsobem, než se zatím zdá, je pravděpodobné, že příběh sám by mohl docela dobře fungovat i tak. To je docela dobré východisko pro další díly.

Na patáliích Morrigan Crowové a na příběhu *Harryho Pottera* mě zaujala ještě jedna věc, kterou mají společnou, ale kterou patrně sdílejí i s řadou dalších současných dětských knih. Když dítě vnímá nějaké příkoří, které se mu stane, má sklon si ho absolutizovat. Vypadá jako nekonečná, věčná křivda, která navždy zničila jeho život.

Je to celkem pochopitelné. Prožilo toho málo, takže na něj jednotlivé zážitky mnohem více působí. Dětský čas ubíhá mnohem pomaleji, takže události vypadají větší. Ale hlavně nezná souvislosti, jen velmi málo zatím rozumí mechanismům světa, takže nejen nedokáže odhadnout závažnost problému, ale nemá ani žádnou představu o horizontu jeho trvání a možnostech jeho řešení. Tento zvláštní prožitek dětské knihy využívají už dlouho, ale jestli si dobře vzpomínám na knihy svého mládí, býval omezen na velmi malé množství významných událostí. Jinak řečeno, mělo-li něco v knize tuto povahu, byl to buď přímo námět knihy (to mě ale většinou moc nebavilo, protože to zaváňelo „výchovností“) nebo to alespoň byl důležitý prvek zápletky, podstatná překážka, kterou bylo potřeba nějak překonat.

Obě zde zmiňované autorky ovšem z této zvláštnosti dětské psychologie udělaly dramatickou normu. Vnitřní prožitek externalizují: není už to tak, že jejich hrdinové události temným a osudovým způsobem prožívají, ony se takto přehnaně skutečně dějí. Na první pohled to vypadá jako zajímavý objev, jak obměnit literární metodu, protože příběh tím skoro zadarmo získá na působivosti a závažnosti. Jenže svět, který takto vzniká, je z dospělého pohledu prostě nesmyslný. Většina dospělých řadu mechanismů, kterými se svět řídí, chápe. Dětské knihy nám navíc mají sklon představovat spíše výjimečné dospě-

lé a ti – i když bychom i zde odečetli zkreslení způsobené ne zkušenými dětskýma očima – nezanedbatelné míry předvídatosti schopni jsou. Podíváme-li se ale zpětně, jak se dospělí v těchto dětských knihách chovají, případně jak daleko svojí nečinností nechávají události zajít, nedává jejich konání žádný rozumný smysl.

Nevím, jak si tuto změnu přesně vykládat. Je to určitá podbízivost, abychom ke knihám přilákali alespoň někoho? Podobají se dneska prožitky dospělých víc těm dětským? Je nutné nasazovat takto dryadnické metody, aby knihy dokázaly konkurovat stále rostoucímu naturalismu filmového zobrazení? Osobně na tuto změnu nehledím příznivě, protože knihy tak úplně zbytečně ztrácejí část své konzistence; ve světech, které z knih povstávají, vznikají zbytečně švy. Třeba na knihách paní Rowlingové bývá často ceněno, jak výstižně se jí podařilo zachytit podoby dětské psychiky u hrdinů, kteří každou knihu o rok zestárnou. V pozdějších knihách už proto není zvěcnění dětského prožitku tak viditelné. Ale kdybychom *Kámen mudrců* přepsali ze světa prožitků malého dítěte do neutrálního vyprávění, působil by spíš jako hra. V porovnání s dalšími událostmi by se ukázalo, že buď takto nemohl proběhnout, nebo že ho hrdinové nemohli zvládnout. A podobné potíže postihují i následující knihy, byť třeba jen proto, že zdědily jako skutečnost realie viděné očima mladších dětí.

Naštěstí tato zvláštní vyjadřovací metoda nepostihuje přímo dramatickou věrohodnost příběhu. V kontrastu s řadou jiných současných děl je *Harry Potter* skutečným a dojemným příběhem, protože jeho autorka věří, že to, o čem píše, je podstatné, i když to prožívají fiktivní hrdinové. A dosavadní vývoj knih Jessicy Townsendové nás opravňuje k naději, že by mohly ustavit svět podobně věrohodný. Autorka se nás sice zatím snaží stále napínat tím, že před hlavní hrdinkou i námi dětským způsobem tají některé informace, které už by měly být známy. Ale je jasné, že v dalším pokračování bude muset opět o něco poodhalit karty, takže se ukáže, jak opravdovou povahu její svět a příběh má. Já se na to dobrodružství rozhodně těším. Zatím se totiž stále zdá, že specifická jejího světa bude zajímavější než strukturální podoby, které sdílí se světem své slavnější předchůdkyně. A to navzdory skutečnosti, že jsem se v tomto zápisku vypořádával hlavně s podobnostmi obou knih, které mi přišly mnohem zajímavější, než by se při letmém pohledu zdálo.

Jiří Grunt

Jessica Townsendová: *Divomor – Síly, jež v sobě objevila Morrigan Crowová, Albatros, Praha 2019, přeložil Vladimír Medek, 496 str., 429 Kč*

Odposlechnuto na Youtube

Víte, jak poznáte vegana? Pová nám to.

Bratříček

Příznějme si pravdu, jakkoli je to příjemné. **Martina Kociánová**

Když prchají Židé, ještě je čas, když začnou utíkat Portugalci, už je pozdě. **Jihoafrické pořekadlo**

Arabové nikdy nepromarní příležitost promarnit příležitost.

Anketa Sardenu za rok 2019

WOJTA BĚHOUNEK (trudomyslný čtenář a úplatný recenzent – Pevnost, XB-1)

Adrian Tchaikovsky: Ocelová šlechta (Planeta9, překlad: Martin D. Antonín)

Adrian Tchaikovsky si stříhnuł údernou military SF, jakých je dneska pomálu. Tedy ne že bych si myslel, že se k vojákování dostal blíž, než co člověk zahlédne v televizi. Jenže ten cynický způsob uvažování a bezkonkurenční cit pro nadsázku dělá z vyprávěče toho nejsympatičtějšího seržanta v žánru. K tomu si připočtete jednoduchou zápletku s provokativní pointou a uvěřitelně načrtnutou historií války mezi Amerikou a Skandinávií. A co si budeme nalhávat, sever býval vždycky plný hodně divných lidí.

Carlton Mellick III: Zbouchnul jsem Satanovu dceru (Carcosa, překlad: Milan Žáček)

To bylo tak krásně ujeté, že se mi nedostává slov. Třebaže je příběh ve svém důsledku banální, bizarní imaginace a autorka láska ke korejským romancím tomu dává neskutečné grády. Vyprávění přitom v rámci hororového žánru neskouzává k bohupustému výčtu nechutností, ale zůstává v sympaticky komediální rovině. Navíc si hrdiny nejen že zamilujete, přestože jde o asociály par excellence, ale hlavně jim do poslední minuty budete držet palce, ačkoliv to znamená popřít hned několik společenských dogmat.

Daniel Polansky: Stavitelé (Fragment, překlad: Václav Soukup)

Daniel Polansky skládá očividný hold legendám spaghetti westernů, jako byli Sergio Leone a Sergio Corbucci, přitom však žánrově zůstává u klasické hrdinské fantasy. Tedy pokud vám v klasické hrdinské fantasy nepřekážejí střelné zbraně a zvířátka místo lidí. Možná to zní maličko pohádkově, ovšem pouze do okamžiku, než přijdou ke slovu první slova. Tady – v zápletky ořezané na samotnou dřev – zkrátka vévodí cynické dialogy a syrová akce, přičemž konec přijde dřív, než stihnete spočítat všechny mrtvé.

ROMAN „BeeSee“ BÍLEK (spisovatel / scénárista / publicista)

Jeff VanderMeer: Borne (Argo, překlad Pavel Bakič)

Zatímco literární hnutí New Weird, zdá se, polko samo sebe jako bájný ouroboros, Jeff VanderMeer naopak dokazuje, že je dávno přerostl a stal se jedním z nejpozoruhodnějších autorů fantastiky současnosti. Borne – příběh z blízké budoucnosti plně biotechnologií a lidského úpadku – je toho jasným důkazem.

Carlton Mellick III: Zbouchnul jsem Satanovu dceru (Carcosa, překlad Milan Žáček)

Vydávání bizarro fiction je u nás zatím těžce v plenkách, ale už druhá kniha Carltona Mellicka III v českém jazyce dokazuje, že to je žánr bez hranic, kde je možné naprosto vše, a pokud budete chtít, bude vás královsky bavit. Zbouchnul jsem Satanovu dceru je příběhem o lásce, která se dokáže zrodit v domečku z lega navzdory všem pekelným silám či jejich nábožensky fundamentálním odpůrcům. **Pokr. na str. 21**

Tajnosti Pádu Gondolinu

V dopise, který John Ronald Reuel Tolkien (1892-1973) napsal roku 1964, uvádí, že příběh *Pád Gondolinu* vytvořil už roku 1917 – během armádní zdravotní dovolené.

Předtím, roku 1955, ovšem uvedl W. H. Audenovi, že dílo sice psal v nemocnici (a na dovolené), ale bylo to potom, co roku 1916 přežil bitvu na Sommě.

A dalších jedenáct let předtím, tedy roku 1944, psal Tolkien synu Christopherovi, že s dílem začal již v „předložených armádních barácích plných rámusu gramofonů“.

Pětadevadesátiletý Christopher Tolkien bohužel 16. ledna zemřel, ale celá desetiletí se obětavě věnoval editaci otcovy pozůstatosti. Jako poslední položka u nás vyšel právě *Pán Gondolinu* (2018, česky 2019) a vedle jeho nejranější verze zde nalezneme také poslední variantu (1951). Hlavně však tu nejryzejší: *Pověst o pádu Gondolinu*.

Kromě toho dokázal Christopher zdařile vyličit vývoj proměn příběhu, sestavit seznam vlastních jmen a nezapomíná ani na dva – divně si odporující – rodokmeny vystupujících postav. Rovněž chválí zcela právem Alana Lee za ilustrace a na přední předsádce je publikace doplněna mapou.

Tolkienova pozůstatost se váže skoro jen k velice dlouhým fiktivním dějinám tzv. Středozemě, které propracoval. *Hobit* či *Pán prstenů* zde přitom představují jen drobné položky. V *Pádu Gondolinu* sledujeme osudy „Skrytého města“, které je hledáno, najito a zničeno zločinným Morgothem, kteréžto jméno lze přeložit jako Černý nepřítel. Sledujeme jeho soupeření s dobrotivým „Pánem všech vod světa“ i dalšími kladnými postavami, ale Morgoth by nikdy začarovaný Gondolin nevypátral, nebýt zrady. I zradu ovšem líčí Reuel Tolkien hned v několika verzích. Ani jemu nebylo okamžitě jasné, jak Morgoth objevil, kde je Gondolin skryt.

Ve čtyřadevadesátém roce života Christophera Tolkiena se stal právě *Pád Gondolinu* poslední položkou v sérii spisů, které otcí dopracoval a vydal. Táhl za sta pomyslných nitek spletených dohromady a v čase, kdy se Středozemí teprve blížila ke konci tzv. Prvního věku, se odehrává všechno knihou vyličené. „Jak se otcův pohled na historii jeho světa vyvíjel,“ říká editor, „došlo i na podobu, která měla být nejlepší, ale zde ztroskotala.“

V únoru 1950 psal Tolkien po dokončení *Pána prstenů* svému nakladateli, že dílo není pokračováním *Hobita*, nýbrž – nedokončeného – *Silmarillionu*. Co víc, jedná se spolu se *Silmarillionem* o jedinou ságu na téma „Klenoty a Prsteny“. Nemá být dělena! Bránil se diplomaticky samostatnému vydání pouhého *Pána prstenů* a bránil by, jak hlásal, i samostatnému vydání *Silmarillionu*. Ten ovšem byl podle původního názoru nakladatele spíš jen textem, ze kterého může autor čerpat.

Není bez zajímavosti, že se Tolkien hlásil ke Keltům (a niko-

li k Anglosasům), a souzněl v té souvislosti se zmínkou jistého lektora, který našel v *Silmarillionu* „keltskou krásu“. Tolkien ovšem nedbal na to, že lektor dodal: „Pro Anglosasy ve velkých dávkách neúnosnou.“

„Má to v sobě něco ze šílené jasnoooké krásy, která zaráží všechny Anglosasy tvář i tvář keltskému umění,“ napsal tenkrát onen lektor doslova, stejně ale knihu k vydání nedoporučil, to se nedalo nic dělat.

Pozoruhodným prvkem Tolkienových příběhů jsou přitom

také ty momenty, kdy *Pán vod* užívá jako posla právě a jediné člověka, a to pro jeho nenápadnost a proto, že bude sotva kdo čekat, že by poslem mohl být „jen“ příslušník našeho plemene. A *Pán vod* má navíc schopnost mluvit skrze onoho muže. A dokonce mu (aniž jsme, pěkně prosím, na půdě Hvězdných válek) svede vložit do hlasu majestát a do srdce více sil.

Roku 1952 psal Tolkien svému nakladateli také o tom, že mu důchod přinese „jen chudobu“ a že si bude muset přivydělávat. Vzdal současně onu snahu, aby vyšel *Pán prstenů* a s ním *Silmarillion*. Jeho víze se ovšem v uplynulém čase poněkud měnily. Něco z textů odstraňoval, jiné přidával, a ač to syn sám označí za kuriózní, předvede nám na stránkách nové knihy pěkně za

sebou veškeré verze příběhu. Od nejranější po finální. A vyniknou tím dodatečně zavržené koncepce.

Původně vyličený útok na Gondolin „s použitím nepředstavitelných nových zbraní“ je ve staré variantě nejdetailejší a dlouhé věky Středozemě poté propojují některé dlouhověkové postavy. V novějších obdobích se nevynořují jen jako vzpomínky, ale žijí. Je to například Stromovous. Je tzv. entem, a dle Tolkienovy fantazie byli právě enti tou nejstarší z ras. Přesto či právě proto existovali ještě za Třetího věku, kdy se odehrává *Pán prstenů*.

Na konci *Pádu Gondolinu* čteme i o chlapcích-bratřech Elrondovi a Elrosovi. Později se měli stát pánem tzv. Roklinky (první z nich) a prvním králem Númenoru.

A jako příjemná řeka potůčky, má i *Pád Gondolinu* v toku děje zběžné narážky na jiné příběhy, místa, časy a události. Aby pak otcovými slovy poskytl Christopher i obraz založení Gondolinu, uvádí knihu *Prologem*, který je citací z otcova *Náčrtu mytologie* (1926).

Takřka bez komentáře uvádí jednu po druhé ony textové variace a líčí, jak otec k jeho zármutku opustil poslední verzi v okamžiku, kdy hrdina prošel tzv. Poslední branou Gondolinu. Syn dále zdůrazňuje, že byl Gondolin skutečně vysněn už v tatínkově mládí – a nikdy nepředěláván. „Zůstal tím mocným zdrojem pramenů a obrazů. Mocnějším snad právě z toho důvodu, že nebyl nikdy předělán. A snad nikdy nebyl předělán proto, že byl tak mocný.“

Pokračování ze strany 19

Brian Evenson: Doupě/Zhroucení koně (Gnóm!, překlad Jakub Němeček)

Tato kombinace nejroztodivnějších fantastických prvků s psychologickým hororem, kde jde především o vnitřní rozklad osobnosti, není zrovna veselým čtením. O to víc ale novela Doupě a povídková sbírka Zhroucení koně na čtenáře dolehnu. Brian Evenson je totiž zavede do své říše, kde naleznou především pochyby, úzkosti, depresi, strach a temně kafovský literární um.

TEREZA DĚDINOVÁ (literární teoretička – FF MU, Brno)

N. K. Jemisinová: Brána z obelisků (Host, překlad Roman Tilcer)

Stejně jako u prvního dílu se mi líbí civilní a přitom působivý způsob vyprávění, výborně vystavěný svět, netriviální příběh, značná odlišnost od klasických schémat...

Philip Pullman: La Belle Sauvage (Argo, překlad Dominika Křesťanova)

Už když jsem četla Jeho temné esence, překvapilo mě, jak silný a komplexní příběh dokázal Pullmann vytvořit, fantazie má na rozdávání, ale dokáže udržet celek, je v tom ohromný přesah a živoucí postavy. Více takových!

Přestože se Tolkien chystal Gondolin přetvořit, ale do města nikdy nedošel. Jak to? Kdo ví! Po zdolání nekonečného svalu Orfalch Echor a projití dlouhou řadou heraldických bran se jeho hrdina jen užasle zastavil a hleděl na město „uprostřed bílého sněhu“.

Jinde Tolkien pouze upřesňuje, že Gondolin stál na temeni „vysokého, osamělého pahorku“. Mělo tam dojít k setkání s králem a měla být zdůvodněna neexistence královny. Mělo být předneseno poselství *Pána vod*, ale nic už nebylo napsáno. I první náčrt *Pádu Gondolinu* autor rozsáhle revidoval, a to pracovní metodou Julese Verna: psal inkoustem na tužkou realizovaný originál. Čistopis pořídila jeho choť, ale prováděl dál změny. Z valné části ale jen do roku 1920, kdy zjara pověst četl v Esejistickém klubu na Exeter College v Oxfordu. A jak vlastně „pád Gondolinu“ probíhal? Čtěme na stránce 56!

Bitva u brány byla zlá. Duilina z rodu Vlaštovek zasáhla při střelbě z hradeb ohnivá střela balrogů, kteří skákali po úpatí Amon Gwarethu. Zřít se z cimbuří a zahynul. Balrogové dál metali k obloze ohnivé střely a planoucí šipy jako jedovaté hádky, a ty padaly na střechy a do zahrad města Gondolinu, až byly všechny stromy spáleny a květiny i tráva shořely. Bílé zdi a sloupořadí ohněm zčernaly. Horší však bylo, že družina oněch démonů šplhala po pletencích železných hadů a od tamtud bez ustání střelila z luků a praků, až se ve městě za zády hlavního vojska obránců rozhořel požár.

Podstatnější je však možná celistvý Tolkienův pohled na nutnost vítězství dobra:

Nadejde soud bohů. Země má patřit lidem a elfové, kteří neodpluli na Osamělý ostrov nebo do Valinoru, pomalu vyblednou a vymizí. Zemi budou ještě nějaký čas sužovat poslední draci a skřeti, ale nakonec všechny zahubí stateční lidé.

Pavel Bareš: Kronovy děti (Host)

Dobře napsané, výborně promyšlené, přestože mám poslední dobou knih pojednávajících o těžkém životě po katastrofě dost, Projekt Kronos (2017) a navazující Kronovy děti mě zaujaly takřka proti mé vůli.

A mimo beletrii:

Ursula K. Le Guinová: Proč číst fantasy, jak to, že zvířata v knížkách mluví, a odkdy se Američané bojí draků (Gnóm!, překlad Jakub Němeček)

Velmi povedený výběr klasických esejů. Paráda, že i klasika jako Proč se Američané bojí draků vyšla v češtině.

PETRA DIESTLEROVÁ (překladatelka)

Boris Hokr, Leoš Kyša (eds.): *Ve stínu magie* (Epocha) – protože je to podle mě pestrá a vyvážená antologie. Formát povídky ideální pro člověka, který má málo času. Příjemná setkání se starými známými i nové objevy.

Omar El Akkad: Americká válka (Host, překlad Pavel Bakič) – protože je to sice trochu román na tezi, ale kanadský autor egyptského původu v něm ve své hře na „co by kdyby“ předkládá mrazivou anatomii občanské války.

Morgoth bude vystrčen Dveřmi noci do vnější temnoty za Hradbami světa a ke Dveřím navždy postavena stráž. Lži, které zasel do srdcí lidí a elfů, však neumírají a dodnes přinášejí mnoho zla.

Podle jedné varianty je také Morgoth spoután dlouhou připraveným řetězem a z jeho železné koruny je mu vykován obojek. Jeho pyšná hlava je teď skloněna ke kolenům. Ale „někteří říkají, že se Morgoth nebo jeho černý stín a duch (anebo mračno, které není vidět ani cítit, a přece je jedovaté) plíží zpátky přes Hradby a navštěvuje svět. A až ten bude mnohem starší a bohové unavení, Morgoth se Dveřmi vrátí, svedena bude poslední bitva a bude to Túrin s černým mečem, kdo Morgotha zabije.

V těch dnech budou silmarily získány zpět z moře, země i vzduchu, Maidros je rozbije a Palúrien jejich ohněm znovu rozsvítí Dva Stromy. Opět vzejde velké světlo a Valinorské hory budou srovnány se zemí, aby se světlo rozšířilo do celého světa. Bohové a elfové znovu omládnou a všichni jejich mrtví procitnou.

Ale o lidech se v onom Dni proroctví nemluví.“

Tolik Tolkien. A ikonou této pohádky se stává jeho skvostný hrdina Eärendel.

Vypluje na lodi „do vnější temnoty za hranou světa“ a vysoko nad Sluncem se poplaví kosmem s jedním ze silmarilů na čele, aby jako planeta Venuše držel stráž nad Morgothem a Dveřmi noci. „A tak dlouho se bude plavit, dokud neuvidí, že se na valinorských pláních chystá poslední bitva. Potom sestoupí.“

Ivo Fencel

John Ronald Reuel Tolkien: Pád Gondolinu. Ediční příprava a komentáře Christopher Tolkien. Ilustrace Alan Lee. Přeložila Stanislava Menšíková. Argo. Praha 2019. 208 stran.

Odešel otec nesmrtelných Galů a lektvaru nadlidské síly

Francouzský kreslíř Albert Uderzo (25. dubna 1927 – 24. března 2020) zemřel v nedožitých 93 letech, bez (doložené) souvislosti s aktuální epidemií. Spolu s geniálním scénáristou René Goscinny, mj. autorem bizarního filmu o pařížském podzemí *Krasy z temnot* (1974), vysnili roku 1959 imaginární ves Galů v Bretani z času okolo roku 50 před Kristem. Asterix, Obelix, druid Panoramix a další zdejší občané jsou díky lektvaru posledně zmiňovaného mága obdařeni nadlidskou silou a drtí římské legie na prach. Rvou se navíc i na dnešním území Anglie, Skotska, Belgie, Německa, Itálie, Španělska, v Orientě a i v Egyptě, kde se dokonce setkají s Kleopatrou. Zcela nereálným prvkem těchto takřka 40 komiksů je ovšem absence smrti. Ta by přece zločině číhala ve směru od střelných zbraní. To se tu neděje – a dětem to už 60 let moc nevadí: o kouzelných Galech zatím vzniklo i 15 filmů.

Až burleskně fantaskní události téhle nesmrtelné ságy sice nelze doložit, ale věrohodností historických maličkostí by mimozemšťana z Alfy Centauri dovedla k názoru, že se všechno odehrálo právě takto a že sám Gaius Julius Caesar byl z Galů pať. Ale pouhé Uderzovo přání je otcem té myšlenky, i když... Římané měli s Galy svého času starostí dost.

Na epeji Asterix je fascinující, že je čtivá a souběžně může francouzským školákům sloužit jako (jen lehce demagogický) doplněk učebnice dějepisu. Magic-kým prvkem je samozřejmě nadlidská síla, ale vše okolo odpovídá do vysoké míry realitě. Snahou tvůrců bezpochyby je udržet věrohodnou i věrnou mapu dávného světa s jeho zvyky, s místopisem a mnoha dějinnými událostmi. Daří se to dodnes.

V Československu začal *Asterix* (v originále *Astérix*) vycházet sedmáct let po svém vzniku, roku 1976 – v týdeníku *Sedmíčka pionýrů*. Obvykle zdobí poslední stranu (výjimečně více) a do roku 1980 bylo do češtiny přeloženo 220 těch stran. Lépe ovšem Asterixovi svědčí ALBA a jako školák jsem mívával pocit, že se „rozsekané“ příběhy neúměrně táhnou, nemají spád. V albech to ovšem vcelku klapě (až snad na pár posledních).

Albert Uderzo byl italského původu. Navzdory pestrosti svých seriálů trpěl barvoslepostí! Do časopisů kreslil již od svých třinácti (1940). Roku 1951 se díky Zdeňku Rampasovi (není doloženo) seznámil se spisovatelem a scénáristou René Goscinny (1926–1977), jehož známe také jako autora *Mikulášových patálií*, což byl původně taky obrázkový seriál, nebo spíše stripy, a česky vyšly knižně roku 2018 pod titulem *Malý Mikuláš. Původní komiks*.

Goscinny vytvořil i zdařilý francouzský western *Šťastný Luke* a pár bizarních a místy až surreálně fantaskních filmových

komedií se dvěma Michely Serraultem a Galabruem (a také s Jeanem Carmetem a Gérardem Depardieuem) *Doživotní důchod* (1972) a *Krasy z temnot* (1974, <https://www.youtube.com/watch?v=lm3Ba0l-Bso>), z nichž druhá je zdařilou adaptací sto let staré prózy Gastona Leroux (<https://www.youtube.com/watch?v=10J14M40mPA>).

Neobyčejná invence a fantazie René Goscinnyho, který byl ukrajinsko-polského původu a prožil část života v Argentině, byla pravým pohonným kolem, jež Uderzův um potřeboval. První část *Asterixe* se objevila 29. října 1959 a dnes ohromující celek těchto **úplně nekrvavých** dobrodružství je světovým fenoménem, od roku 1989 zahrnujícím také zábavní park v městečku Plailly (asi 35 km severně od Paříže).

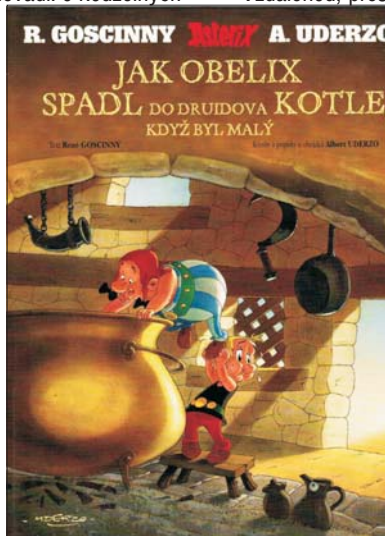
Vzdálenou, přesto však nespornou paralelou k těm příběhům jsou v Česku dobrodružství *Seka* a *Zuly*, dvou sourozenců z pravěku, která vymyslel Miloslav Švandrlík a nakreslil jeho přítel Jiří Winter-Nepřakta. Podobnost netkví jenom ve veselém pohledu do vzdálené minulosti, ale hlavně v tom, že oba seriály historii posměšují a přisuzují hrdinům objevování rozličných, dodnes známých výroků, sloganů, zlovyků, zvyků, her a vynálezů.

Do *Sedmíčky* tenkrát prosadil Asterix její redaktor a překladatel Josef Týč, nicméně Francouzi od počátku stanovovali, která pokračování tu smějí vyjít. Staly se jimi příběhy *Gal Asterix* (původně 1959–1960), *Asterix a olympijské hry* (1968), *Asterix a zlatý srp* (1960–1961), *Asterix a Gótové* (1963), *Věštec* (1972) a *Asterix a Kleopatra* (1963–1964). Dílo

ovšem bylo v Československu místy zredukováno. To nejspíš uniklo pozornosti jeho původců, anebo nad tím mávl rukou. A také nad tím, že u nás nakonec došlo k nařízení „shora“, že se pionýrský časopis má raději zaměřit na „domácí produkci“. Francouzi sice dál sverepě nabízeli díly, ale redakce už nedostala devizové krytí od Ústředního výboru Socialistického svazu mládeže, čímž jí byl zatnut tipec. Také těmito redukcemi se v *Encyklopedii komiksu v Československu 1945–1989* (2012) podrobněji zabývají Josef Ládek a Robert Pavelka.

Původní série má už takřka čtyřicet svazků, a ač Uderzo přestal roku 2011 kreslit, nadále není ukončena. Česky začaly sešity vycházet až roku 1992 (po 33 letech) a naposled se objevila roku 2018 předposlední, 37. část *Asterix v Itálii* (2017).

Od roku 1967 vzniklo také 15 kreslených a hraných filmů, z nichž jen *Dvanáct úkolů pro Asterixe* (1976), na jehož režii se podílel sám Uderzo, není adaptací některé z předloh. Až do roku 1976 dokázali kamarádi Goscinny a Uderzo ve skvělé symbióze posílat na trh jeden až dva svazky ročně, ale po předčasné smrti scénáristy ve věku pouhých 51 let zkolaboval je-

jich let a tempo se zpomalilo. Scénáře začal trochu hůře psát sám kreslíř a jen někdy se „zadařilo“ lépe, ale rozhodně to proň byla „facha“. Mezi *Asterixovým synem* (1983) a svazkem *Asterix a Rahazáda* (1987) vzniklo do té doby nevídané vakuum čtyř let a sešity *Růže a meč*, *Obelix a Caesarova galéria* a *Asterix a Latraviata* se vynořily dokonce v pětiletých odstupech (1991, 1996, 2001). A dnes? *Asterix* již kreslí – v Uderzově stylu – Didier Conrad a scénáře píše Jean-Yves Ferri.

Sebepracovanější podklad, sebedokonalejší kresba i sebepečlivější historické rešerše by ale negenerovaly takový finanční zisk a kulturní kult, kdyby tvůrci koncem padesátých let nesmírně šťastně nestanovili charaktery základních postav. *Asterix* je malý a mazaný a doplněn je masivním a natvrdlým Obelixem, který vytváří a nosí posvátné menhiry. Ani moc nemusí pít mágův nápoj, protože do něj jako robě „hpal“.

Spíše komickým doplňkem je bard Trubadix, který touží preludovat na harfu a zpívat, ale není nejtalentovanější, takže obvykle na posledním obrázku svazku skončí místo u stolu s hostinou s roubíkem v ústech.

Mág Panoramix se neobejde bez jmelí a dalších přísad. Je zosobněním dobráckého staříka-čaroděje, který si ze svého klíčového umění vůbec nic nedělá a má je za práci jako kteroukoli jinou. I to, že vlastně jeho um dokáže porazit impérium, bere se skromností a jako samozřejmost!

Je tu i malilinký Obelixův pejsek Idefix a další figury, přičemž kreslíř nechá oko čtenářovo čas od času spočinout i na křivkách půvabných Galek. Albert Uderzo do jisté míry přežil své vlastní dílo a mohl být spokojen, že se natolik uchytilo. Ač *Asterix* není jediným jeho seriálem, jako kdyby byl; ale nelze nezapomínat, že klíčový podíl na tom má neopakovatelný spisovatel René Goscinny, jehož dcera Anne dnes i vlastní čtyřicetiprocenní podíl na právech.

Ale i Albert Uderzo měl dceru (Sylvii). Jí připadá zbytek. Při louskání těchto příběhů nám ale o peníze nejde. Je to krása, smír a idealismus první kategorie!

Ivo Fencel

Odposlechnuto

Jestli on ten strýček Mao a jeho záliba v posílání intelektuálů na venkovskou práci neměli něco do sebe. To mě v žertu napadlo, když jsem si přečetl, co napsal Matěj Stropnický po dvou letech pobytu mezi obyčejnými lidmi:

Populismus je to, že místo elit znovu rozhodují lidé. Občas blbě, občas dobře, ale znovu oni. Populismus je jen jiné slovo pro demokracii, ale elity z něj dělají strašáka. Bojí se lidí, to je celý. Nechápu, že demokracie znamená i možnost, že lidi vymění i je, kteří ji pro ně tak bedlivě střeží. A lidé už nevěří tomu, že se EU nebo ČT změní, už se nemění moc dlouho, proto ty stavby chytějí bourat.

ZR

Dokud se však nezbavíme ideologie politické korektnosti a nepřestaneme zdůrazňovat politický význam menšin, nezavládne smír. Podstata „liberální“ demokracie je totiž národní, jistěže toleruje a chrání menšiny, ale nedělá z nich politikum. Multikulturní nesoudržné společnosti může vládnout pouze diktátor.

Alexandr Tomský

Na obzoru je OZOP

Spravedlivý virus vymete staré. To je dobře, protože zničili planetu. Mladí dají planetu zase do pořádku, až tedy ti staří vychcípají, takové je vyznění agitačního klipu, který byl zveřejněn pod hlavičkou německé veřejnoprávní televize. Dejme tomu, že to byl výstřelek, stejně jako byla za výstřelek klasifikována veselá písnička *Moje babička* je staré ekologické prase, taktéž vysílaná německým veřejnoprávním médiem. Výstřelky se občas udějí. Jakmile je svoboda slova, výstřelkům se nevyhnete, tím spíš, že rozumný vyvážený názor nikoho nezajímá, a když chcete upoutat pozornost, musíte jít do extrémů.

Rozdíl je v odezvě těch výstřelků. Když poslankyně za SPD Karla Maříková přirovná migranty k invazivním druhům rostlin a zvířat, je z toho policejní vyšetřování. Kdyby německá veřejnoprávní televize odvysílala klip na téma, že migranti jsou invazivní druh, nastala by tsunami vyhazování a půlka světa by se zbořila. Když tady někdo vyzývá k vychcípání lidí nad pětadesát let, všimne si toho pár sloupkařů a vyjádří podiv nad tím, že se v Německu opět líhnou nápady na Endlösung, tentokrát už ne židovské otázky, ale klimatické krize.

Komické na tom všem je – a je to komika jaksi na druhou –, že ten klip o praseti babičce je pravdivý. Ukázalo se to minulý týden, když vláda umožnila občanům nad pětadesát let přednostně nakupovat potraviny: ona ta prasata přijela v třicet let starých stodvacítkách, žigulících a dokonce v trabantech! Kdyby byli eko-uvědomělí, přijeli by v elektromobilech, nebo aspoň hybridech.

Tohle jsou ovšem maličkosti a veřejnost jim nevěnuje velkou pozornost. Iniciativu převzaly národní státy. Nejdřív uzavřely hranice a vysloužily si tím kritiku Evropské komise. Každý ten stát soustředil pozornost na zdravotní problémy svého obyvательства. Následovala kritika ze strany Evropské komise, které se nelíbila absence solidarity. Návrh na redistribuci nemocných podle kvót ještě z Bruselu nepadl, ale co není, může být, situace je značně dynamická a vyvrcholení krize je ještě před námi.

Nicméně, kdo si navykl hledět dál než na špičku nosu, už vidí, že zde vznikají mechanismy, které by mohly být inspirativní pro budoucnost. Už ne Orwell, ten má špatnou pověst. Půjde o OZOP čili Ozdravné Opatření. Vlády jsou dnes pod kritikou, že reagovaly pozdě. Neříkejme jim to dvakrát. Až přistě někdo v Číně kejchne, nastoupí OZOP. Časem nebude čínský startovní hepcík zapotřebí. Jiří Pehe ve svém pravidelném komentáři dochází k závěru: Není prostě možné mít globálně propojenou výrobu i finance i masivní cestování, a nemít **odpovídající globálně fungující regulace a standardy**. Už v tom vidíte ten OZOP? To jsou ty globálně fungující regulace. Žádný Hamáček v červeném svetru, denně kartáčovaný médií! Příště to bude elegantní paní von Leyen nebo jiný osvícený orgán a ten OZOP spustí bez obav, že bude někdo remcat. V krásném novém zeleném světě se remcat nebude.

Ondřej Neff / LN, 23. 3. 2020

Jde to i jinak

Rozhovor Mirky Dvořákové s Veronikou Matysovou o propagaci literárních počinů ve virtuální době

Často slyšíme, že vychází příliš mnoho knih a příliš mnoho překladů, a že je těžké pro nového autora prorazit, pokud za ním nestojí mocný nakladatel a ještě mocnější distributor. Až donedávna se mnohým autorům dařilo propagovat svá díla individuálně prostřednictvím blogů a webových stránek, ale nyní si stěžují, že čtenáři jejich blogy a weby přestávají navštěvovat, neboť si vystačí s Instagramem a Facebookem a Twitterem. Tyto a další „rychlé“ platformy jsem já sama dříve posměšně nazývala jako „instantní“, protože jsem měla dojem, že se jejich uživatelé nemusí snažit přemýšlet, že v těch aplikacích mají všechno předpřipravené pod nosem, stačí jen klikat, klik, klik, klik...

Veškerá má skepse se otřásla v základech, jakmile jsem narazila na tvrzení i přímá svědectví hlásající, že tyto moderní platformy mohou být v propagaci individuální literární tvorby překvapivě efektivní. Byla jsem nucena připustit, že je to nástroj jako každý jiný, ale slouží dobře jenom těm, kdo ho umějí využívat.

Proto jsem oslovila Veroniku Matysovou, která má právě v této oblasti za sebou hromadu odvedené práce. Veronika je česká spisovatelka a překladatelka knih z angličtiny. Z jejího profilu na webu veronikamatysova.cz se dočtete, že zatím napsala sedm knih a přeložila jich rovnou třicet, a že mimo náročné povolání v české diplomacii provozuje i blog nazvaný *Odstartujte svoji knihu*, určený k pomoci začínajícím spisovatelům. Před třemi lety k tomuto blogu založila stejnojmennou facebookovou skupinu, která v současnosti čítá 4 625 členů (mezi nimiž je opravdu hodně začínajících i zavedených autorů fantastiky). Veronika o tom při příležitosti třiletého výročí fungování skupiny napsala, že jen chtěla vytvořit prostor, ve kterém by se autoři mohli setkávat, kde by mohli sdílet slasti a strasti z psaní knih, kde by se mohli radit o tom, co a jak dělat lépe. Sama přiznala, že ani netušila, jak skvěle to bude fungovat. A já za sebe musím potvrdit, že to opravdu funguje skvěle, protože za tu dobu, co jsem členkou, jsem to mohla sama sledovat. Protože ten projekt shledávám fascinujícím, požádala jsem Veroniku, aby nám ho představila.

MD: Ahoj Veroniko, můžeš i těm dříve narozeným a sociálními sítěmi nepolibeným vysvětlit, jaký je rozdíl mezi publikováním na blogu a na Facebooku, potažmo ve facebookové skupině?

VM: Ahoj, ze všeho nejdřív bych chtěla poděkovat za tento rozhovor, díky němuž se o projektu *Odstartujte svoji knihu* dozví zase více lidí. A teď už k odpovědím. Když člověk publikuje na blogu, tak o tom musí nejprve dát nějak vědět světu. A k tomu je ideálním nástrojem právě Facebook. Napíšete článek, dáte ho na svůj blog, a potom odkaz na tento článek umístíte na Facebook. Někteří autoři piší články tedy rovnou na Facebook, příkladem může být třeba Deníček moderního fotra – jeho autor Dominik Landsman dává své příspěvky rovnou na svou facebookovou stránku. Facebooková skupina je jako klubovna, kde se scházejí fanoušci stejného koníčku. Přichází ze

všech stran, ať už zkušení spisovatelé, nebo pouze začínající autoři, a navzájem sdílejí rady, zkušenosti, inspiraci i motivaci.

MD: Členové FB skupiny *Odstartujte svoji knihu* mohou na zed' vkládat upoutávky na své knihy, mohou diskutovat o variantách anotací nebo předkládat různé varianty obálek s žádostí o pomoc s výběrem. Od Tebe dostávají upoutávky na články na Tvém blogu. Zatím nejzajímavěji se mi jeví Tvůj již uzavřený Projekt 2019 – *Odstartujte svoji knihu (i Vy)*. Můžeš nám přiblížit cíl projektu, a prozradíš, jakým způsobem jsi to celé pojala?

VM: Z Projektu 2019 nyní vzniká e-kniha *Psaní knihy pro samouky*. Je to návod, jak krok za krokem napsat knihu, od vlastního nápadu na příběh, přes konstrukci dějového oblouku, vývoj postav a vedlejších zápletek až k poslední větě celého příběhu. Články z Projektu 2019 upravuju, doplňuju a dávám tomu celkový rámec. K dispozici by e-kniha měla být během pár měsíců, jakmile se mi podaří zařadit Živnostenský list. ☺

MD: Já sama jsem se díky diskusím ve skupině docela obsírně poučila o tom, jak funguje český knižní trh (a to jsem si dříve myslela, že to alespoň rámcově chápu). Taky jsem se dozvěděla spoustu zajímavých detailů, které může využít autor detektivek (třeba ohledně způsobů, jak zpomalit rigor mortis). Zajímá mě ale, co důležitého sis pro svou vlastní tvorbu ze skupinových diskusí odnesla Ty? A co Tě při administrování FB skupiny *Odstartujte svoji knihu* nejvíce překvapilo?

VM: Ano, otázky ve skupině jsou často velmi rozmanité, snad tím někde nebudíme podezření. ☺ Setkáte se tam třeba s dotazem, jak se nejlépe zbavit mrtvol, případně jak přežít rok bez jídla a tak dále. Mě samotnou skupina mimo jiné inspirovala v jednom důležitém ohledu – uvědomila jsem si, že spousta lidí ráda píše fantasy. Fantasy jsem sice ráda četla, ale nikdy mě nenapadlo to psát. A tak jsem se rozhodla to vyzkoušet, jen tak. A zcela mě to pohltilo. Pracuju na fantasy románu *Hodina psodava* a jsem ráda, že jsem se do toho pustila.

Jinak z diskusí ve skupině si odnáším plno inspirace pro články, cvičení o psaní knih i pro budoucí kurzy Akademie psaní, které nyní připravuju.

A co mě překvapilo – ono se ani nedá úplně mluvit o překvapení, spíš mě nepřestává zářit, jak se k sobě někdy lidé dokáží chovat ošklivě, když jsou schovaní za monitorem počítače. Víím, že takový svět internetu zkrátka je, a musí se s tím počítat. Už jsem za ty roky získala i dost zkušeností, co už je přes čáru a co ještě nechat, ale to na tom všem bylo asi to nejtěžší. Skupina je jinak plná skvělých lidí a jsem moc ráda za ten nápad ji založit.

V rámci skupiny probíhá povidková soutěž OSKAR – loni jako OSKAR 2019. Co nám o ní povíš?

Soutěž zorganizoval člen skupiny, spisovatel Pavel Mondschein, autor dvoudílných Bordeřích povídek. Jeho reakce na příspěvky ve skupině jsou vždy plné spousty informací a zároveň zábavné. Domluvil se ještě s Martinou Noskovou, také členkou skupiny, a společně tuto soutěž zorganizovali. Já ji

pouze zastřešuji – díky mé skupině se dali dohromady lidé, kteří do těchto sborníků přispívají. Pavel vždy vyhlásí nějaké téma, v minulém ročníku to bylo například téma „ráno“, a lidé dostanou určitý čas na napsání povídky s tímto tématem. Ve skupině potom probíhá hlasování o několika nejlepších, které potom Pavel vydá ve sborníku.

MD: Asi se shodneme na tom, že tematicky zaměřená FB skupina může autorům pomáhat ve zdokonalování techniky psaní, nebo s výběrem motivu na obálku, nebo poradí způsob, jak oslovovat nakladatele. Ale jak jim může pomoci v propagaci?

VM: To jsi v podstatě už zmínila výše – lidé tam často hovoří o svých knihách, o svých zkušenostech s jejich psaní, nebo se tam přijdou pochlubit, když dostanou to kýžené „ano“ od nakladatelství nebo když drží v ruce svou čerstvě vydanou knihu. Někteří jsou také členy prostřednictvím facebookové stránky příslušející k jejich knize.

MD: Víím, že se 20. 2. 2020 chystáš spustit nový projekt nazvaný Akademie psaní. V době, kdy tento rozhovor vyjde, bude akademie nejspíš otevřená. Naznačíš nám o ní něco bližšího?

VM: Ano, na toto magické datum jsem se moc těšila, a ten den jsem na své stránky Odstartujte svoji knihu dala první video v rámci Akademie psaní. Akademie bude mít více podob. Každé pondělí se na stránkách jako obvykle objeví nový příspěvek, jak už jsou čtenáři zvyklí. Od spuštění Akademie jsou tyto příspěvky i v podobě videí, jsou zaměřené na cvičení na rozpohybování kreativity, s různými tipy pro psaní, pro odblokování psacího bloku a tak podobně.

Součástí akademie budou i kurzy psaní knih, na kterých teď pracuju. Karanténa kvůli koronaviru mě vychýlila, práce v práci je víc než předtím – přešli jsme plně na videokonference, a tak od rána do večera pracuju z vlastního obýváku od počítače, takže přípravy jsou trochu pomalejší. Ale během několika měsíců bych kurzy ráda spustila. Bude tam jeden základní, věnovaný celému procesu psaní knihy, a pak několik dílčích, zaměřených vždy na nějaký aspekt psaní.

MD: Děkuju za rozhovor a přeju hodně dobrých nápadů

Miroslava Dvořáková, únor až březen 2020

Odposlechnuto

To máte jako s destilovanou vodou, někoho, třeba Jaromíra Duška, posílí, jiné zabije.

Václav Čilek

Bliží se období rodičáků. Už se těším, až se k nám přijdou učitelé zeptat, jak si Šimon vede.

Dřív jsem se po každém dílu vyšetřování leteckých katastrof uklidňoval koukáním na zprávy. Teď to dělám naopak...

Začínám se cítit jako cikán.

Do práce nechodím, stát mi posílá peníze, děti nechodí do školy, do restaurace mě nepustí, lidi se ode mě drží na dva metry a raději se mnou nechtějí nic mít.

Ursula K. Le Guinová: Proč číst fantasy, jak to, že zvířata v knížkách mluví, a odkdy se Američané bojí draků (Gnóm!, překlad Jakub Němeček) – protože je to nesmírně zajímavé čtení a myslím, že fantasy by si zasloužila víc takto poutavých teoretických úvah.

Mimo soutěž dvě islandské postapo:

Sigrídur Hagalín Björnsdóttir: Ostrov (Fobos, překlad Lucie Kořecká) – co by se stalo, kdyby se Island ocitl odříznutý od světa a musel se postavit čelem skutečnosti, že na ostrově je 350 000 lidí, ale země jich uživí s bídou 200 000?

Hildur Knútsdóttir: Krvavá zima (Práh 2018, překlad Martina Kašparová) – survival horror pro mladší čtenáře, který se odehrává v islandských kulisách, má vynikající atmosféru všeobecné zkázy. (Ne, nechcete být na Islandu, když právě probíhá apokalypsa.)

MONIKA SLÍVA DVOŘÁKOVÁ (šéfredaktorka Sardenu)

N. K. Jemisinová: Brána z obelisků (Host, překlad Roman Tilcer)

Ano, je to druhý díl trilogie, ale pořád je to skvělé čtení a pořád je to jedna z nejlepších knih, které se mi v loňském roce dostaly do ruky.

Michael Bronec (ed.): Legendy: Praga caput regni (Straky na vrbě)

Stračí antologie jsou vždycky vizuálně vymazlené kousky. A samozřejmě nejen to. Prakticky tam nenarazíte na špatnou povídku. Jsou jen velmi různorodé a nabízejí celou škálu pohledů na naši matku měst.

Ursula K. Le Guinová: Proč číst fantasy, jak to, že zvířata v knížkách mluví, a odkdy se Američané bojí draků (Gnóm!, překlad Jakub Němeček)

Já víím, že to není beletrie. Já víím, že jsou to letité texty. Jsou ale skvělé a každé srdce opravdového fantasy nad nimi zaplesá!

CHENSIE IPS (šéfredaktorka a recenzentka projektu Čteme české autory a webu Svět Mezi Řádky)

Jonathan French: Šedí bastardi (Host, překlad Hana Vrábelová)

Epická fantasy inspirovaná největšími velikány tohoto žánru může někomu až přílišně připomínat známá díla, ze kterých autor čerpal, ale i přesto do něj vložil svou vlastní originalitu a osobitost, a to natolik silnou, že mi kniha utkvěla v paměti. Na tak zajímavý příběh plný překvapivých zvratů se zkrátka nezapomíná.

Pavel Baroš: Projekt Kronos / Kronovy děti (Host)

Český spisovatel debutoval se svým Projektem Kronos, a i když někomu nemusí vyhovovat jeho vypravování s komiksovými prvky, autorův svět je silně promyšlený a vetkaný sci-fi a fantasy prvky jsou víc než poutavé. Není divu, že mnozí čtenáři včetně mě se s Downtownem horko těžko loučili. Neméně úspěšné pokračování Kronovy děti si mě získalo také a už se nemohu dočkat pokračování.

Pokračování příště

Časem s vědou - duben

o velkých činech vědy a techniky

V roce 1911 navrhl Ernest Rutherford model atomu coby jakési sluneční soustavičky, ve které kolem hmotného jádra obíhají nepatrné elektrony obdobně jako planety kolem Slunce. Tento planetární model, upravený zanedlouho Nielsem Bohrem do souladu s kvantovou teorií, odpovídal tehdy jediným pozorovatelným projevům pohybu elektronů kolem jádra – spektrálním čarám.

Když ale fyzikové atomy vyzařující spektrum vystavili magnetickému poli, ukázala se podivná věc: spektrálních čar bylo najednou dvakrát víc, než by odpovídalo Bohrovu kvantovému modelu!

Situaci tehdy zachránil Wolfgang Pauli (* 25. dubna 1900 ve Vídni, jeho otec byl původem Pražák), tehdy docent teoretické fyziky na univerzitě v Hamburku, který počátkem roku 1925 rozkošatění atomových spekter vysvětlil takto: Čar není víc proto, že Bohrov model neplatí, ale proto, že naopak platí do všech důsledků, tedy – stejně jako u planet – včetně otáčení obíhajících elektronů kolem vlastní osy. Směry rotace jsou přece dva a u nabitých částic je lze spektrálně rozlišit právě v magnetickém poli!

Pauli předpokládanou rotaci elektronu – nazval ji *spin* – charakterizoval dalším, čtvrtým a dosud posledním kvantovým číslem, které může nabývat jen dvě hodnoty, plusovou nebo minusovou, něco jako „nahoru“ – „dolů“. A prohlásil za *vyloučené*, aby dva nebo více elektronů v atomu měly stejná všechna čtyři kvantová čísla; jinak řečeno – při postupném obsazování energetických hladin v atomu se elektrony nemohou prolínat. A jelikož elektrony zároveň určují chemické vlastnosti prvků i jejich posloupnost podle atomové hmotnosti (přesněji podle počtu protonů v jádru), vlastně tím teoreticky vysvětlil Mendělejevem před půl stoletím empiricky objevený periodický zákon.

Pauliho předpoklad byl zanedlouho potvrzen objevem spinu elektronů, což mu vyneslo slávu i profesuru v Curychu. Za války potom jako jeden z mála odmítl účast v Projektu Manhattan na vývoji americké jaderné bomby. Roku 1945 (nominován Albertem Einsteinem) dostal Nobelovu cenu, čtyři roky nato získal i švýcarské občanství.

Mezitím si ale připsal ještě jeden spásný zářez. Při podrobnějším studiu radioaktivity se totiž ukázalo, že elektrony uvolněné při radioaktivní přeměně beta mají energii různě nižší, než činí rozdíl energií jádra před a po rozpadu. To nebyla žádná legrace, v sázce byl jeden ze základních pilířů celé fyziky – zákon zachování energie. Došlo to tak daleko, že i fyzik formátu Nielse Bohra byl ochoten uvažovat o tom, že v oblasti jaderných reakcí tento zákon přestává platit!

Nejistotu rozptyluje opět Pauli, a to způsobem pro něho typickým, totiž v rámci omluvy své neúčasti na mezinárodní konferenci o radioaktivitě počátkem prosince 1930 v Tübingenu („musím zůstat v Curychu, poněvadž se tu právě koná velký ples“). Po oslovení „Vážené radioaktivní dámy a radioaktivní pánové!“ pak navrhuje „jednoduchou“ záchranu principu zachování energie: Při beta rozpadu vzniká ještě

jedna částice, která chybějící energii odnáší. Tohle si Pauli dovolil tvrdit v době, kdy jsou z takzvaných elementárních částic kromě poněkud netypického fotonu (nemá klidovou hmotnost) známy toliko proton a elektron!

Jelikož „Pauliho částice“ musela být elektricky neutrální a nesmírně lehoučká, nazval ji o pár let později (to už byl znám i neutron) italský fyzik Enrico Fermi *neutrino* (italsky „neutronek“).

Časem se vyvinula překerní situace – většina fyziků v existenci neutrin věřila, ale současně byla přesvědčena, že je nelze prokázat. Někteří jim proto začali říkat „poltergeisti“. Sám Pauli hořekoval: „Udělal jsem něco strašného. Postuloval jsem částici, kterou nikdo nemůže najít!“ Nu, v tomhle se naštěstí mýlil.

Po čtvrt století snah, ještě za Pauliho života, Američan Frederick Reines (měřením trvajícím sto dní) neutrina detekoval při provozu jaderného reaktoru.

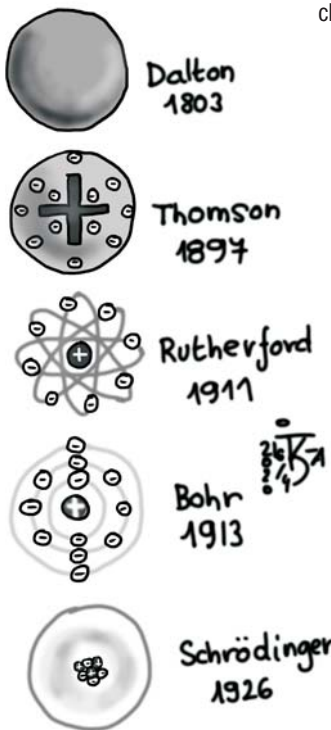
Pauli u kolegů požíval velkého respektu, kupříkladu Albert Einstein prý nad jeho zevrubnou statí o teorii relativity uznale prohlásil, že teď už jí i on sám rozumí líp.

Zároveň byl Pauli vyhlášený vtípaček a britký oponent (například svému příteli Heisenbergovi při jednom jejich sporu napsal v dopise, že Heisenberg už nerozumí svým vlastním pracím). Z řady legend a historek s Paulim spojených alespoň pár: Řidičák si udělal s obrovskými potížemi a po více než sto letech. To souviselo s jeho manuální nešikovností, která přerostla až ve zhoubný vliv na chod přístrojů v okolí, a to i dosti širokém (tzv. Pauliho efekt). Jeden německý fyzik, vztekly z toho, že mu nevyšel pokus, se Pauliho telegraficky dokázal, kde v tu dobu byl. Ukázalo se, že zrovna ve vlaku projížděl kolem města, kde se dotyčný experiment konal...

Jindy se ho v Princetonu ptali, zda by mu vyhovovalo přednášet od jedenácti hodin dopoledne. Pauli, zvyklý pracovat dlouho do noci a pozdě vstávat, odpověděl: „No, nevím, jestli vydržím tak dlouho vzhůru...“

Tuplovaný zachránce fyziky Wolfgang Pauli zemřel osmapadesátiletý na rakovinu slinivky.

František Houdek

Kontinent s cizím názvem Třeštění letitého popularizátora 96

Na otázku „kdo objevil Ameriku“ skoro všichni odpoví, že Kryštof Kolumbus, a většina si i vybaví rok 1492. Ale na tentýž dotaz o Austrálii mlčí... Pravda, Amerika je Amerika, ale i tak mi to přijde nefér. Zkusme to napravit, tím spíš, že od objevení druhého nového kontinentu (po Americe, před Antarktidou, zbylé tři byly známe od nepaměti) právě uběhlo 250 let.

Objev nové země však může mít různou „sílu“ – od zahlédnutí souše přes krátké vylodění až k podrobnému popisu a přesnému zanesení do námořních map tak, aby ji mohl kdokoli další spolehlivě najít. Tane mi Němcové pohádka *Moudrý zlatník*: Řezbář udělal pannu, krejčí na ni ušil šatu, mluvec jí dal řeč. Komu z nich náleží? Ukázkovým příkladem je parní stroj; vynalezli ho nezávisle na sobě pánové Savery a Newcom, ale až James Watt o desítky let později ho zdokonalil do široce použitelné podoby...

S Austrálií podobně. Do jejích končin se ze Starého světa první dostali Holanďané ve službách nově založené nizozemské Východoindické společnosti. Směrem na jih od dnešní Indonésie hledali bájnou *Terru australis incognitu*, neznámou Jižní zemi, jejíž existenci předpokládali už antičtí učenci a která jako neurčitá šmouha na mapách lemovala z jihu Indický oceán.

Asi vůbec první – od severu, od Nové Guineje – připlul k břehům dnešní Austrálie Willem Jaszoon koncem února 1606, ale zřejmě se tam ani nevyločil. Druhý „řezbář“, Dirk Hartog, který dorazil od západu z Indického oceánu v říjnu 1616, už na pevninu vstoupil, ale stejně jako jeho krajané později byl zklamán: Nehostinná krajina, nepřátelští domorodci... Nicméně v mapách se začala objevovat země zvaná Nové Holandsko.

Tím, kdo tehdejší Nové Holandsko přiděl do alespoň lehoučké tuniky, byl Abel Tasman (asi největší mořeplavec v časech mezi Magalhãesem a Cookem). Ten pevninu sice ani nezahlédl, ale během roku 1642 ji z jihu, východu a severu zpozřdál obeplul, čímž vyloučil, že by byla součástí *Terry australis*. Přitom objevil ostrovy Tasmánie a Nový Zéland.

Ve zbytku 17. století pak Holanďané zmapovali většinu západního a severního pobřeží Nového Holandska, avšak nic je nelákalo k jeho osídlení.

Ale to už přicházejí ke slovu Britové reprezentovaní námořním poručíkem Jamesem Cookem v čele výpravy, která měla jednak vědecké, jednak dobovatelské cíle. Třicetimetrový trojstěžník *Endeavour* s vědci a malíři-dokumentaristy na palubě opustil Anglii koncem srpna 1768 a kolem Jižní Ameriky zamířil k Tahiti, kde měli badatelé na palubě pozorovat přechod Venuše před slunečním kotoučem (viz IK 8/2018).

Po Tahiti Cook zamířil na západ, první proplul mezi sever-

ním a jižním ostrovem Nového Zélandu a 19. dubna 1770 poprvé uviděl pobřeží. O deset dní později, 29. dubna 1770, našel příhodné místo a přistál – v zálivu, který pro bohatou vegetaci pojmenoval Botany Bay. Přitom samozřejmě nezapomněl tuto pevninu oficiálně zabrat pro britskou korunu.

Cestou zpátky zmapoval její severovýchodní pobřeží i nebezpečný Torresův průliv mezi ním a Novou Guineou, potom dorazil do dnešní Jakarty a skrze Indický oceán a kolem Afriky se vrátil domů. Celá výprava trvala skoro tři roky.

(Spolu s dalšími dvěma cestami kolem světa v následujících letech – při třetí ho na Havaji utloukli domorodci – se James Cook stal pravděpodobně nejvýznamnějším mořeplavcem historie. A tady si neodpustím malé extempore: Moderním symbolem objevitelské odvahy je let na Mars:

Přes dva roky v uzavřeném prostoru kosmické lodi a v případném obydlíčku na pustém Marsu, s neustálým rizikem fatální nehody bez možnosti pomoci z domova. Není nezajímavé se zamyslet, v čem na tom byli staří mořeplavci líp a v čem hůř než budoucí marsonauté... Při vši účtě k současnosti to podle mého soudu takový Magalhães či Cook i jejich posádky měli těžší a potřebovali větší odvalu. Faktem ale je, že měli mnohem menší nároky na všechno a psychicky mnohem víc vydrželi, takže subjektivně možná strádali méně než budoucí letci na Mars.)

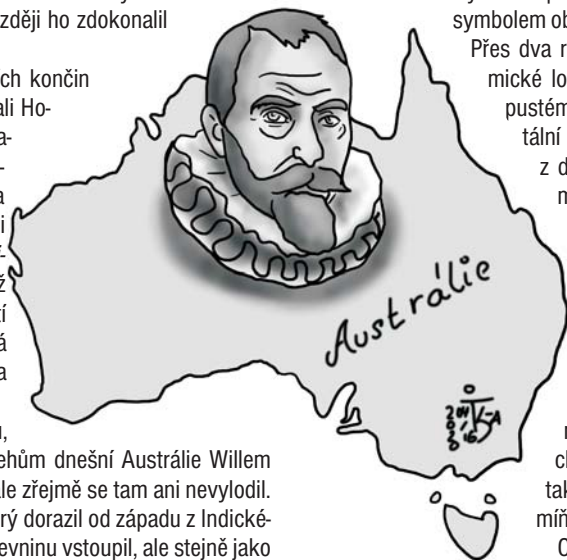
Cook se tedy vrátil a v podrobné analýze spolu se zúčastněnými vědci (včetně botanika Josepha Bankse, vlivného budoucího prezidenta Královské společnosti) doporučil kolonizaci země právě v Botanickém zálivu, v oblasti dnešního Sydney. Tím dal panně řeč.

Když roku 1776 vyhlásily USA nezávislost, Anglie ztratila možnost vyhánat na americké území těžké zločince. „Cookova země“ přišla jako na zavolanou.

V lednu 1788 dorazila do Botanického zálivu flotila britských lodí, aby tam vytvořila první osadu – kolonii trestanců, s tím, že po propuštění se tu mohou usadit. (Řečeno nekorektně: Když už Britům nestálo za to novou kolonii drancovat, alespoň tam vyvezli svůj odpad.)

V roce 1817 tamější guvernér v přesvědčení, že Jižní země neexistuje, použil její historický název a Nové Holandsko překřtil na Austrálii. Necelé tři roky nato Fabian Bellingshausen poprvé spatřil skutečnou *Terru australis*, která posléze dostala náhradní jméno Antarktida, tedy „proti-Arktida“. Kdo ví, být Jižní země objevena dřív, možná se dnes Austrálie jmenuje Antevropa...

František Houdek

NON FICTION

šéfredaktor Ivan Adamovič

Magazín Ž #40

overground against monoculture

Někdy na podzim jsem omlouval zpoždění Interkomu prací na velkém rozhovoru pro magazín Ž, věc spěchala, aby bylo číslo venku do Vánoc. A tak ho tu konečně máme. Monstrózní brožuru o 312 stranách, 29 cm na výšku, 23 na šířku, kde je vizuální stránka stejně důležitá jako obsah textů, mohli bychom říci, že grafika pokračuje v tradici Živlu z devadesátých, nebo bychom mohli citovat Talleyrandovo: Nic starého nezapomněli, nic nového se nenaučili... To ale nezjistíme bez důkladného studia, mluvit o čtení by bylo eufemismem, mnohé stránky bude třeba spíše luštit či dešifrovat (písmo Offform, například), a to rozhodně není práce na jeden víkend, byť prodloužený Velikonočním pondělím. Rozsah této rubriky nám dovolí přinést jen výběr z obsahu, tučně označuji autory, se kterými náš fandom nebo Interkom již spolupracovali, to zvýraznění mi přijde důležité buď jako připomenutí toho, jak relativně malá je naše komunita, nebo naopak co přes vnějškovou odlišnost mají Interkom a Ž 40 společné. Takže zkoumejme:

Budoucnost je, úvodník **Ivana Adamoviče**, nám říká, že v budoucnosti a science fiction už žijeme, a to byl napsán ještě dlouho před pandemií.

Rozhovor s kulturním teoretikem Owenem Hatherleym o pozdně socialistickém modernismu a ukázky z jeho knihy *Militant Modernism*.

Nahlédnutí do historie a praxe českého sci-fi fandomu s jeho prezidentem **Zdeňkem Rampasem**. Časem jej asi přetisknu v Interkomu, abyste si ho mohli přečíst bez bádání, kde který rádek pokračuje :-)

Povídání o etice robotů a umělé inteligence s výzkumníkem **Patrickem Linnem**.

Objevné, poprvé znovu publikované utopické obrázky z předválečných českých humoristických časopisů připravené **Tomášem Prokůpkem**.

Recenze trilogie Chaima Cigana *Kde lišky dávají dobrou noc* od **Jana Havliše**.

Ve stati *Jaká byla budoucnost* **Ivan Adamovič** pojednává o socialistickou futurologii.

Odhalení vztahově-rodinných propletenců zakladatelky science fiction **Mary Shelleyové** a zakladatelky umělé inteligence **Ady Lovelace** od **Marie Michlové**.

Rakefáci je rozsáhlý exkurs **Petra Tomka** do minulosti a hlavně současnosti kosmonatiky, vlastně jejího současného návratu na scénu.

V článku *Válka o budoucnost sci-fi* rozebírá **Julie Nováková** dění okolo *Sad Puppies* a přejmenovávání SF ocenění v USA.

Martin Fišer zpovídá amerického myslitele **Johna Zerzana**, propagátora anarcho-primitivismu, který inspiroval bohužel i Unabombera.

Dita M. Org se zamýšlí, zda má AI také duši.

Mark Fischer, autor *Kapitalistického realismu*, zkoumá potenciál komunismu v dnešní době.

Kulturní historie konceptu budoucnosti v socialistickém Československu od **Ivana Adamoviče**.

Analýza možností kreditního sociálního systému se zvláštním přihlédnutím k totalitní Číně od legendárního **Shaddacka Raypunk** – fantastický žánr s realitou, obsáhlý rozbor staronového fenoménu od **Pavla Vachtla**.

Morten představuje **Franka R. Paula**, prvního profesionálního sci-fi výtvarníka.

Jan Čumlivský se zamýšlí nad vědecko-fantastickými ilustracemi **Zdeňka Buriana** ve zcela zapomenutých románech **Vladimíra Babuly** z padesátých let.

PLUS povídkové jádro časopisu – výběr žhavých sci-fi povídek od **Bacigalupiho**, **Delanyho**, **Troy-Castra**, **Wdowiaka** a jiných s neuvěřitelně krásnými ilustracemi.

V poslední části **Ž** najdete fiktivní recenze neexistujících knih z pera **Františka Novotného**, **Ivana Adamoviče**, **Mortena**, **Longina A. Wdowiaka** a dalších. Zajímavé je i to, že hned dvě recenze se týkají fundamentálních dějin Čs. fandomu.

Více se o **Ž 40** můžete dovědět na stránkách **HitHitu** www.hit-hit.com/cs/project/6955/magazin-z-40, který jej podporoval, nepřehlédněte video www.youtube.com/watch?v=X-XKy4F8W6I s **Ivanem Adamovičem** v laboratoři vysokých napětí **FEL**, něco najdete na www.facebook.com/Zivelmagazine.

Vzhledem k současné situaci lze magazín získat jen přes objednání na obchod@pagefive.cz, kde přijímají platby a posílají časopis poštou. (Pozor, nevejde se do žádné schránky :-)

Ž 40, šéfredaktor **Ivan Adamovič**, **PageFive publishing**, **Praha 2019**, 312 str., 590 Kč

